

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN HET MARKTCENTRUM TE HARELBEKE

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 324

Rapport opgemaakt door: Jelle Defrancq

december 2016

Dossiernr. 20905.R.01

OE: 2016L275

Gent

Derbystraat 55

9051 Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van het Marktcentrum te Harelbeke

Auteurs

Jelle Defrancq

Projectnummer

- 20905 (intern)
- 2016L275 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, december 2016

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 324

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0		Interne draft
v1		Externe draft / definitieve versie
v2		Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	7
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek	8
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie	11
2.2	Toekomstige situatie	13
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	15
3.1	Topografische situering	15
3.2	Bodemkundige en geologische situering	18
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	24
4.1	Inventarissen onroerend erfgoed	25
4.2	Cartografische bronnen	32
4.3	Recente landschapsveranderingen	41
5	Besluit	42
5.1	Interpretatie en datering	42
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	43
5.3	Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek	43
5.4	Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek	44
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	46
7	Bibliografie	47
7.1	Literaire bronnen	47
7.2	Online bronnen	47
7.3	Plannen- en kaartenlijst	48
8	Bijlagen: Grondverzet, Bestaande Toestand, Toekomstige Toestand en Inrichtingsplan	53

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2016)	9
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	9
Figuur 3: kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (bron: cadvec 2016)	10
Figuur 4: Orthofoto (grootschalige winteropname, kleur, 2013-2015) met weergave van bestaande toestand en afleiding van proefsleuven (blauw) (bron: Geopunt 2016; ABO NV 2016)	11
Figuur 5: Bestaande toestand ter hoogte van het studiegebied (zicht uit het oosten) (bron: ABO NV). Uiterst rechts in de voorgrond is nog een hoek te zien van de reeds afgebroken laagbouw. Rechts in de achtergrond zijn de te behouden appartementen te zien.	12
Figuur 6: Bestaande toestand ter hoogte van het studiegebied (zicht uit het noorden) (bron: google Street view 2016). In de voorgrond is de af te breken laagbouw langs de Vrijdomkaai te zien. In de achtergrond, de te behouden appartementen.	12
Figuur 7: GRB met overzicht van de toekomstige situatie (blauw). (bron: Bouwheer 2016; Geopunt 2016)	13
Figuur 8: Grondplan (1/500) met overzicht van de geplande bouwwerken (bron: Bouwheer 2016).	14
Figuur 9: Topografische kaart (1:10.000) met aanduiding van het studiegebied (Rood) (Bron: Geopunt 2016)	15
Figuur 10: DTM (1m) met aanduiding hoogteprofielen (bron: Geopunt 2016).....	16
Figuur 11: Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)	17
Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	18
Figuur 13: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3 ^e en type 3c) (bron: Geopunt 2016)	20
Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	20
Figuur 15: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt 2016).	21
Figuur 16: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (bron: Geopunt 2016)	22
Figuur 17: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (bron: Geopunt 2016)	23
Figuur 18: Tabel met geraadpleegde bronnen	24
Figuur 19: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2016)	25
Figuur 20: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de regio	25
Figuur 21: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1000m.....	27
Figuur 22: Aanduiding onderzoeksgebied en kelderconstructie (Archief Stad Harelbeke 2016).	28
Figuur 23: Weergave proefputten door ABO NV (Bron: Vervoort & Coenaerts 2016).....	31
Figuur 24: Kaart van Jacob van Deventer (bron: Koninklijke Bibliotheek België 2016)	32
Figuur 25: Kaart uit het renteboek van de Heerlijkheid Overacker (Koninklijke Bibliotheek België 2016).....	33
Figuur 26: Afbeelding van het studiegebied op de kaart van Sanderus (Koninklijke Bibliotheek België 2016).....	34

Figuur 27: Aanduiding onderzoeksgebied op de schets van A. de Bersaques (Koninklijke Bibliotheek van België 2016).....	35
Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016).....	36
Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016).....	37
Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)	38
Figuur 31: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)	39
Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Rood) en de huidige situatie (bron: Geopunt 2016)	40
Figuur 33: Topografische kaart ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) met weergave van het studiegebied (rood) (bron: Cartesius 2016).....	41

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Archeologische zone, Romeinse kern, middeleeuwse stadskern, vlakdekkend onderzoek, Sint-Salvator

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2016L275
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Jan Coenaerts
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2016/00008
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Marktplein, Gentsestraat
- postcode :	8530
- fusiegemeente :	Harelbeke
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	N:75508, 172510 W: 75536, 172385
Kadaster	Marktplein:openbaar domein
- Gemeente :	Harelbeke
- Afdeling :	1
- Sectie :	A
- Percelen :	412L, 377V en deel van 377Z en 447
Onderzoekstermijn	December 2016
Thesauri	Archeologische zone, Romeinse kern, middeleeuwse stadskern, vlakdekkend onderzoek, Sint-Salvator

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

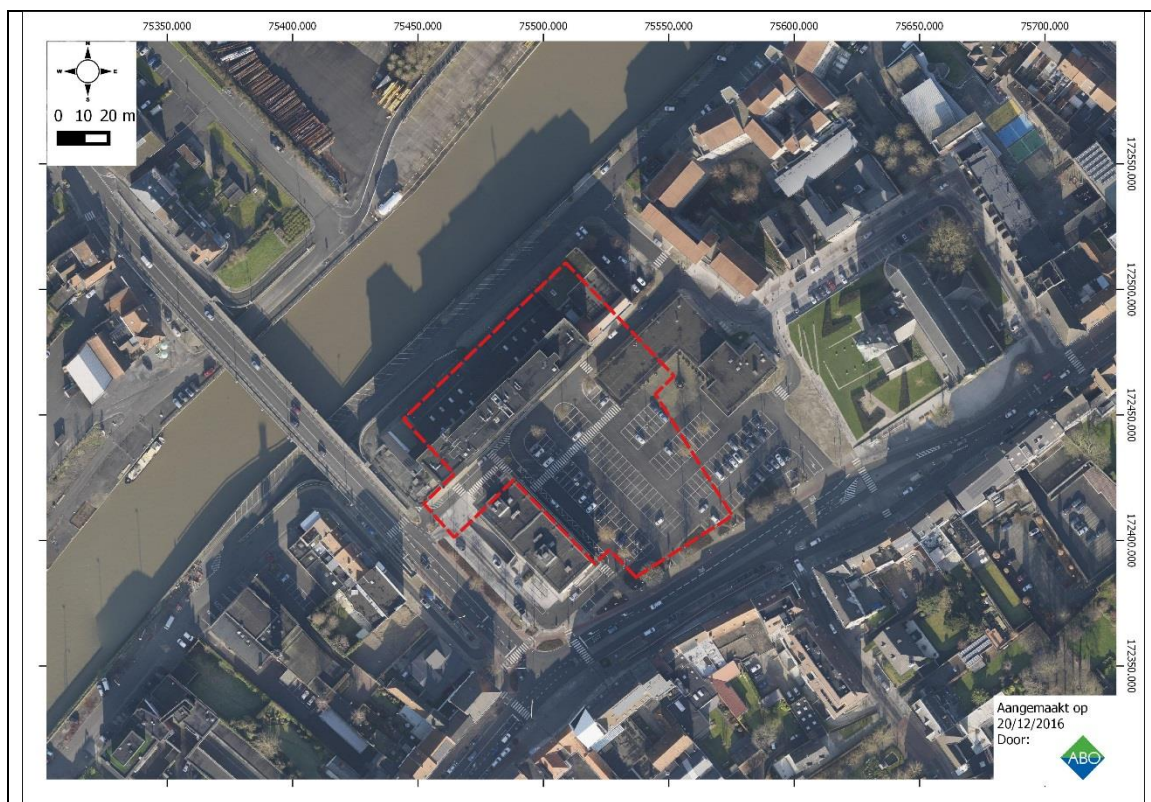
Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de bouwheer naar aanleiding van het geplande Herinrichting van het marktplein te Harelbeke dat voorziet in de constructie van 4 nieuwbouw appartementen en een ondergrondse private parkeergarage met bovenliggend publiek parkeerterrein.

De beoogde graafwerken voor de aanleg van funderingen en ondergrondse structuren worden beschouwd als een ingreep in de bodem binnen een archeologische zone (Inventaris Onroerend Erfgoed 2016). Doordat de oppervlakte van deze ingreep (8593m²) de 300m² overschrijdt en de ingreep in de bodem (7835m²m²) de 100m² overschrijdt moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

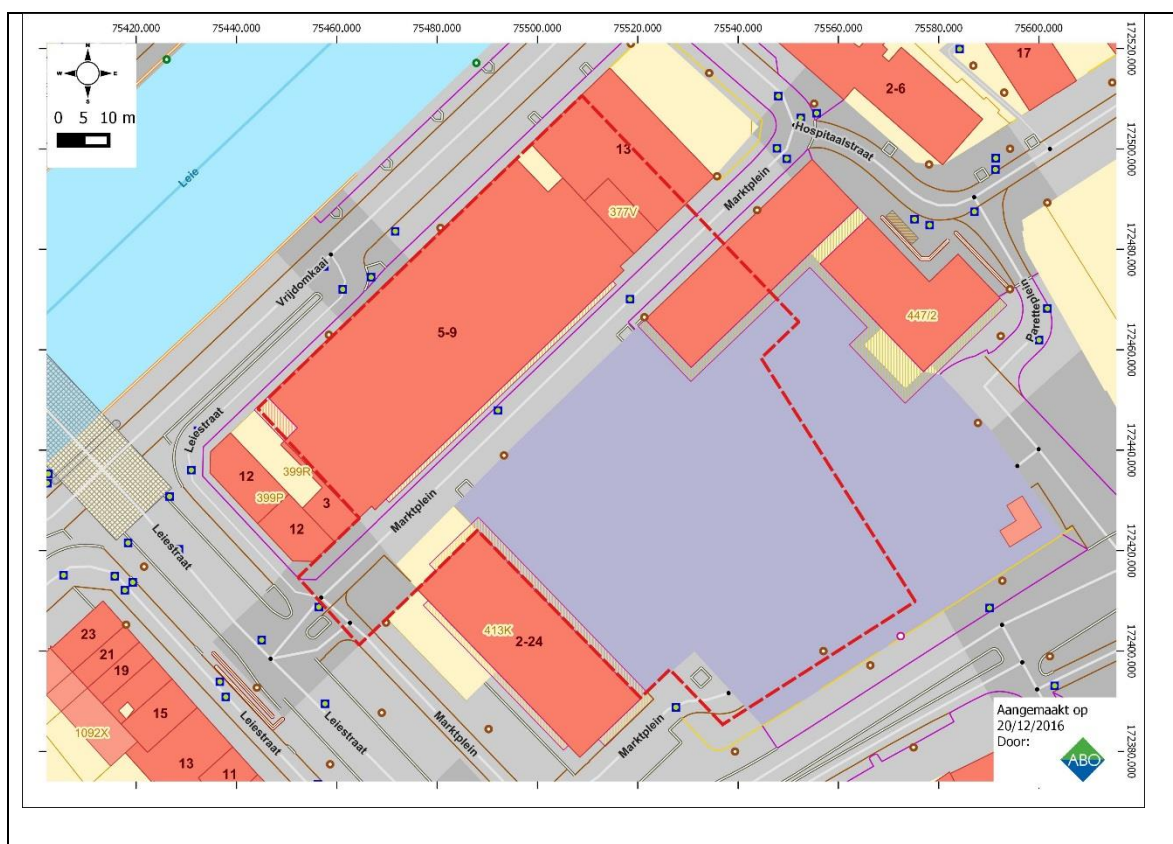
Er is reeds een bureaustudie uitgevoerd door BAAC (Devroe 2014) en een prospectie met ingreep in de bodem in 2015 (Vervoort en Coenaerts 2016). Beide studies zijn uitgevoerd binnen het wetgevend kader van het archeologiedecreet van 1993 (en latere aanpassingen). Deze waren gebonden door de bijzondere voorwaarden en minimumnormen.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

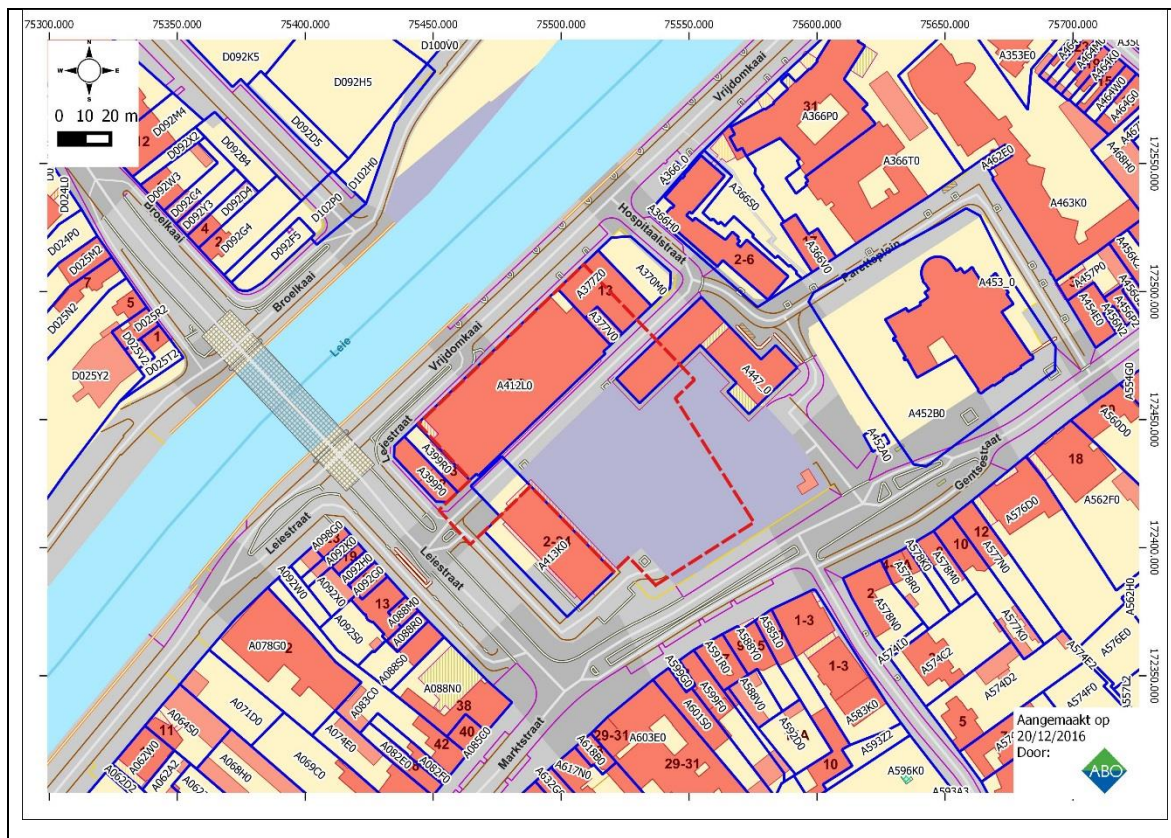
Het onderzoeksgebied bevindt zich in het centrum van Harelbeke op percelen 412L, 377V, delen van 377Z en 447 en een deel van het marktplein die zich tussen de Gentsestraat, de Vrijdomkaai en de Leiestraat bevinden ter hoogte van het Marktplein.

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2016)

Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

Figuur 3: kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (bron: cadvec 2016)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werd zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

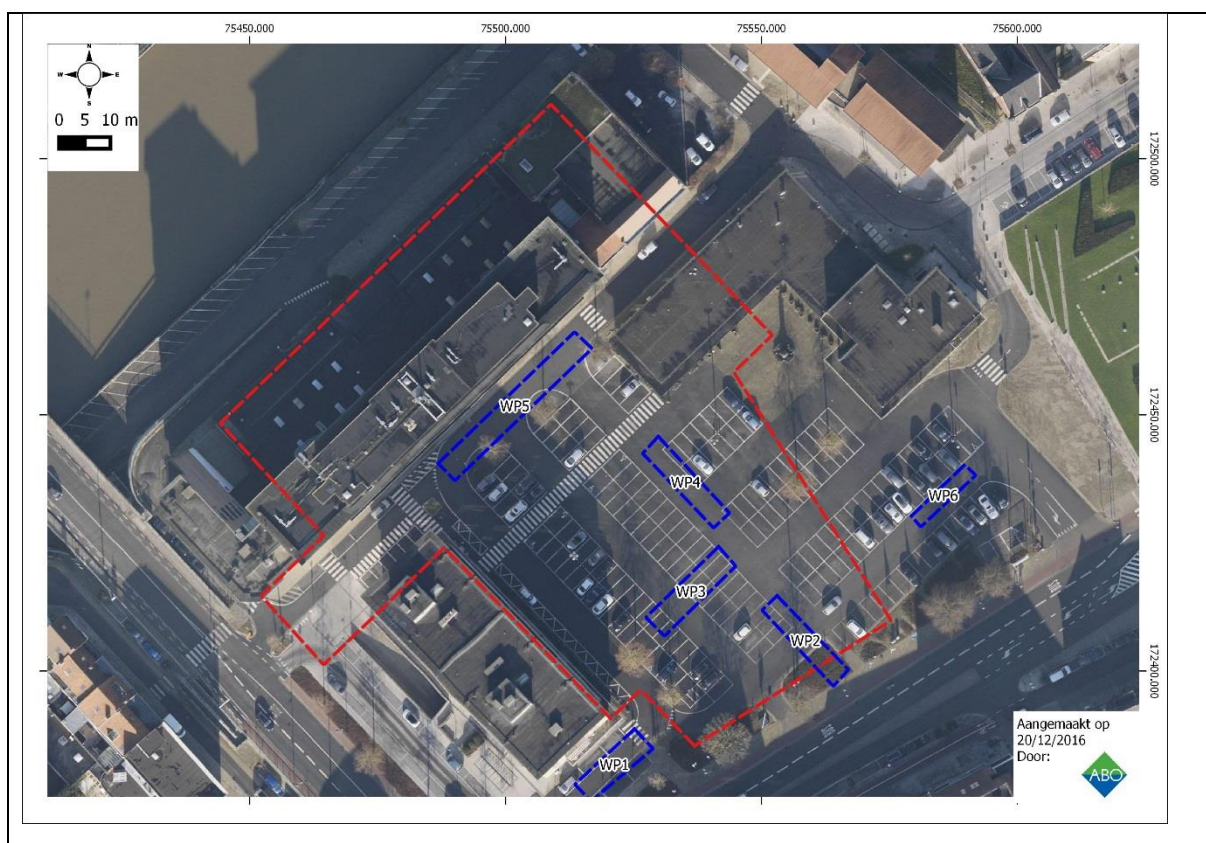
Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

De geplande werken vinden plaats ter hoogte van het huidige Marktpllein van Harelbeke. Het grootste deel van het studiegebied fungeert als parkeerruimte. De noordelijke hoek van het terrein is bebouwd met een appartementsgebouw en twee laagbouw structuren waarvan het meest oostelijke gebouw reeds is afgebroken.

Een vooronderzoek uitgevoerd door ABO NV in 2015 stelde vast dat door de herinrichting van de markt in jaren '50 en '70 het bodemarchief sterk beschadigd raakte. Onder de parkingruimte (WP 1, 2, 3 en 4) stelde men verstoring vast van ruim 1,30m onder het maaiveld. Ter hoogte van het appartementsgebouw aan de noordwestelijke zijde van het studiegebied was het bodemarchief tot op ongeveer -2,5mMV verstoord (WP 5) (Vervoort & Coenaerts 2016).

Figuur 4: Orthofoto (grootschalige winteropname, kleur, 2013-2015) met weergave van bestaande toestand en afleiding van proefsleuven (blauw) (bron: Geopunt 2016; ABO NV 2016)

Figuur 5: Bestaande toestand ter hoogte van het studiegebied (zicht uit het oosten) (bron: ABO NV). Uiterst rechts in de voorgrond is nog een hoek te zien van de reeds afgebroken laagbouw. Rechts in de achtergrond zijn de te behouden appartementen te zien.

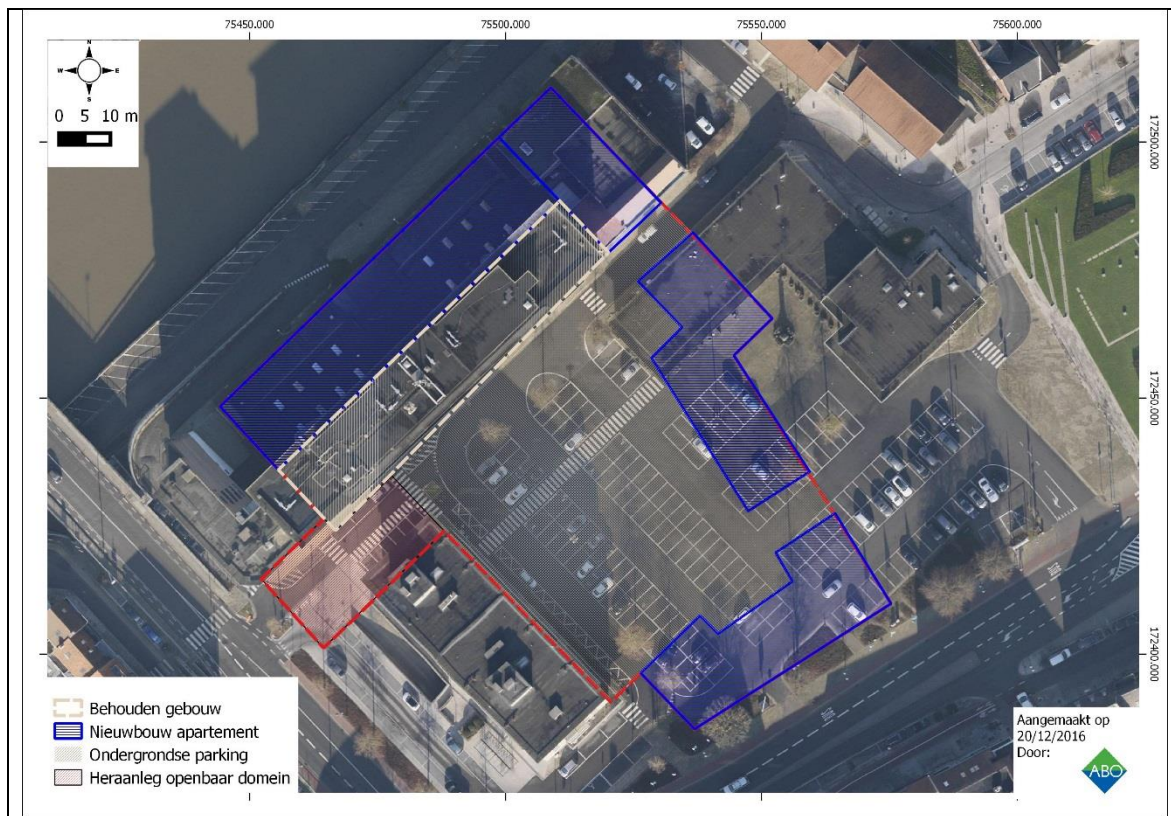
Figuur 6: Bestaande toestand ter hoogte van het studiegebied (zicht uit het noorden) (bron: google Street view 2016). In de voorgrond is de af te breken laagbouw langs de Vrijdomkaai te zien. In de achtergrond, de te behouden appartementen.

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

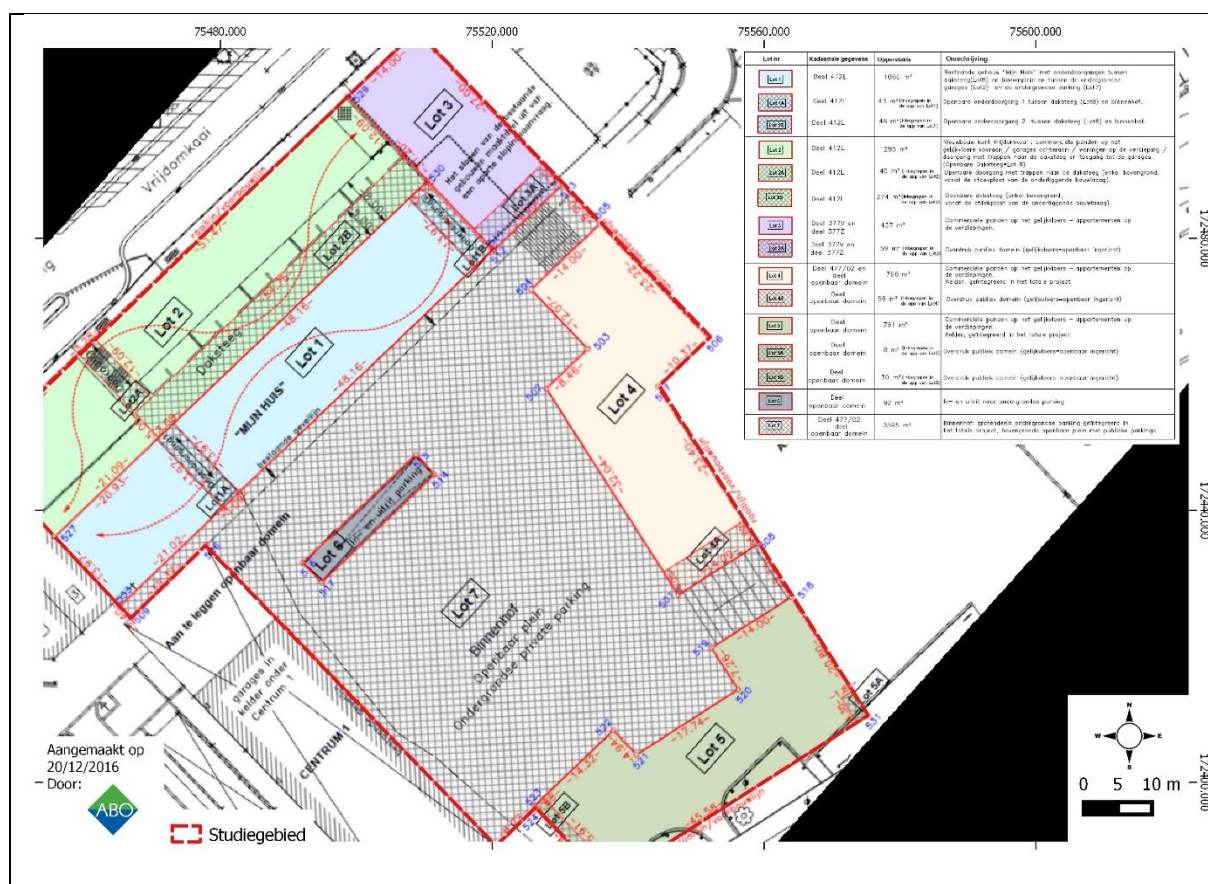
De geplande werken voorzien in de herinrichting van het bestaande marktplein. Ter hoogte van het studiegebied komt een binnenplein met parkeermogelijkheden. Onder het plein komt een parkeergarage met één laag. Het plein zal worden geflankeerd door bestaande appartementen in het noordwesten en zuidwesten en nieuwe middelhoge gebouwen in het noorden, westen en zuiden. Daarnaast komt ook een nieuwe laagbouw langs de Vrijdomkaai ter vervanging van de bestaande laagbouw. Een gedetailleerd inrichtingsplan is bijgevoegd in de bijlage.

Het terrein zal nagenoeg volledig afgegraven worden tot gemiddeld 14,50mTAW en tot maximaal 9,5mTAW. De afgravingen ter hoogte van de Vrijdomkaai (lot 2) zullen tot 11mTAW rijken.

Het onderzoek van ABO NV uit 2016 bepaalde dat de archeologisch relevante lagen zich allen hoger bevinden dan de geplande ingrepen. Bijgevolg zijn eventueel aanwezige archeologische sporen in gevaar.

Figuur 7: GRB met overzicht van de toekomstige situatie (blauw). (bron: Bouwheer 2016; Geopunt 2016)

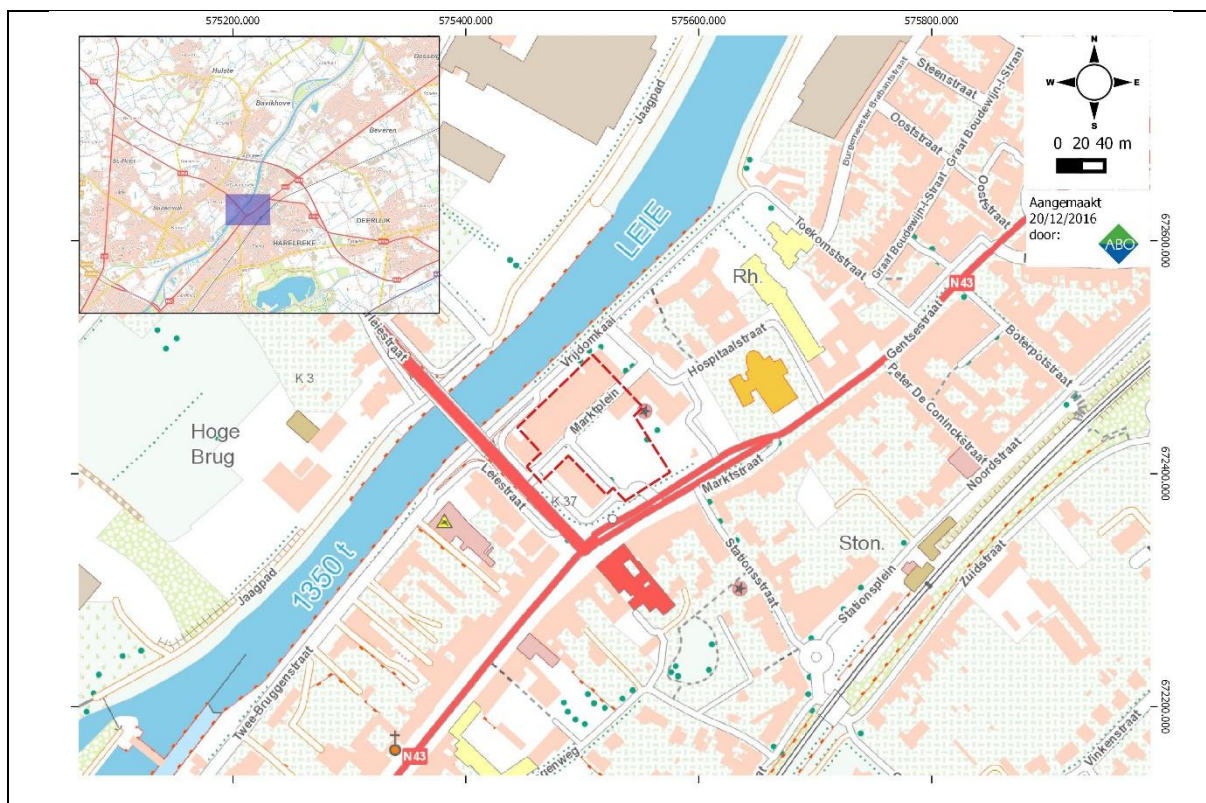
Figuur 8: Grondplan (1/500) met overzicht van de geplande bouwwerken (bron: Bouwheer 2016).

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

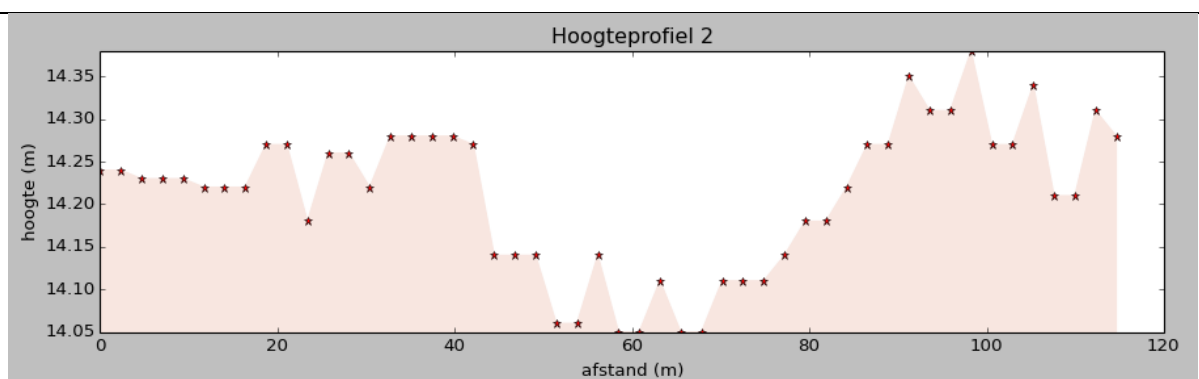
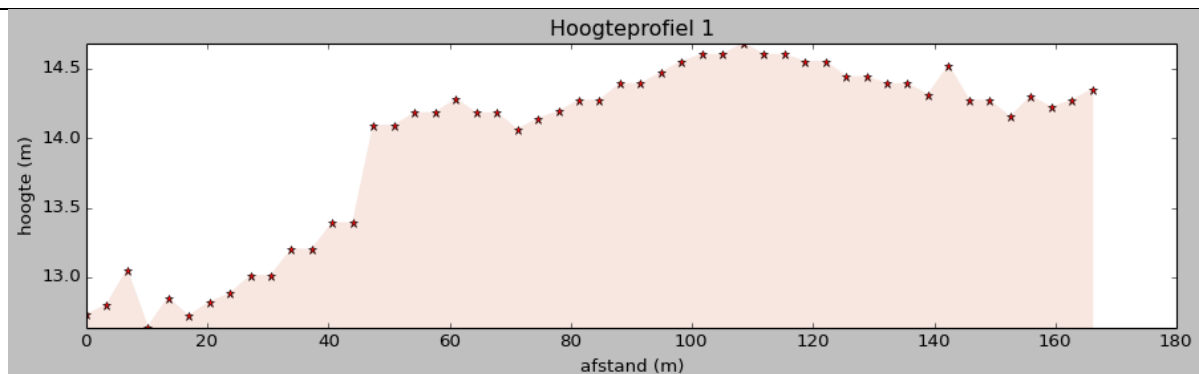
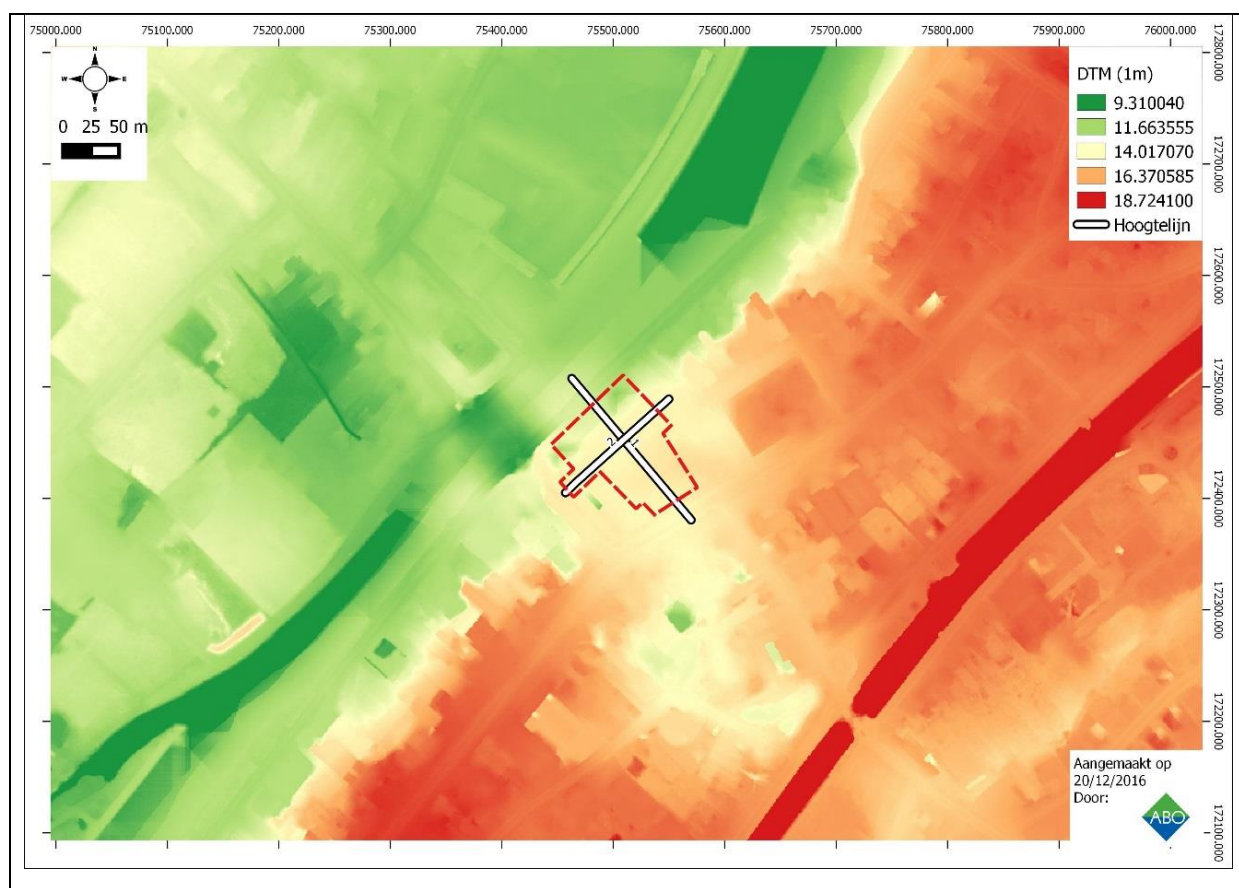
Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van het centrum van Harelbeke, net ten westen van de centrumkerk. Het terrein wordt in het noorden gescheiden van de Leie door de Vrijdomkaai.

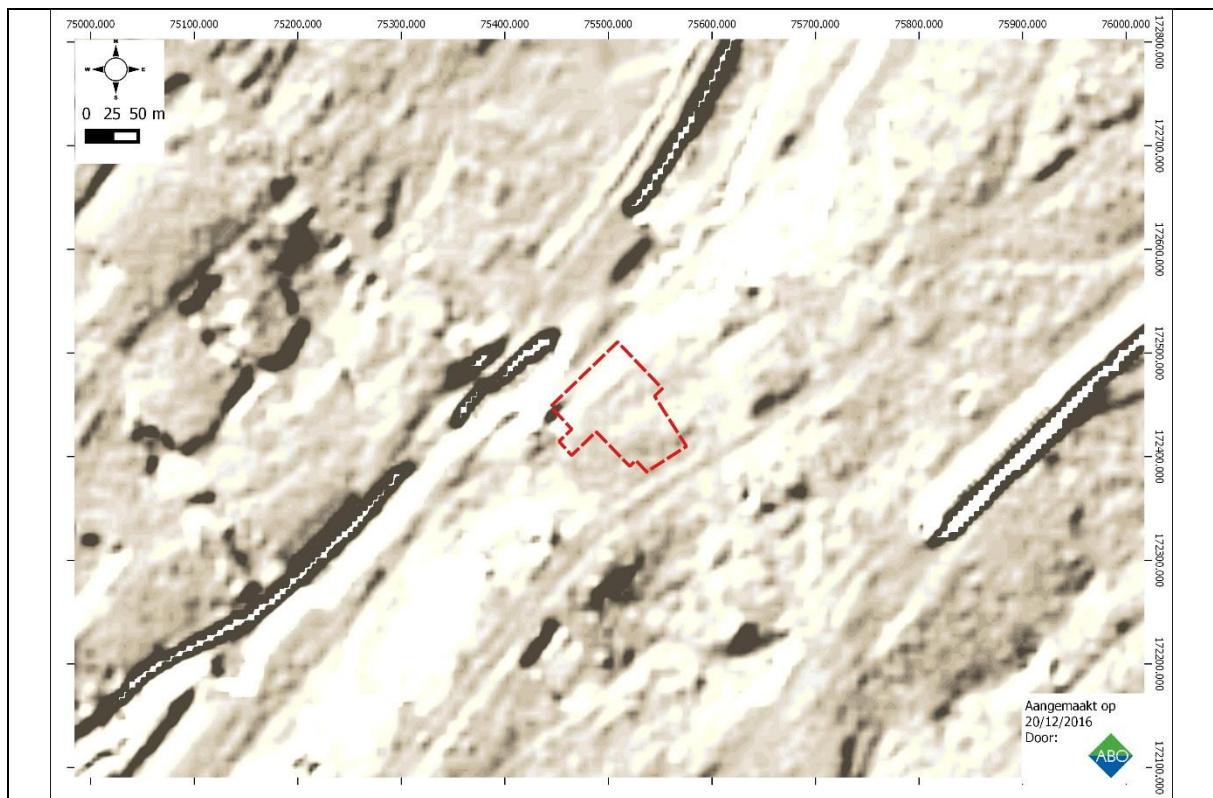
Figuur 9: Topografische kaart (1:10.000) met aanduiding van het studiegebied (Rood) (Bron: Geopunt 2016)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het reliëf in de regio van het studiegebied wordt gedomineerd door de vallei van de Leie die aan noord- en zuidzijde wordt geflankeerd door een relatief steil oplopende oever. Over honderd meter gaan de TAW waarden van 11.92mTAW ter hoogte van de Leie tot 14.75mTAW ter hoogte van de markt. De noordoost-zuidwestelijke hoogtelijn toont nauwelijks hoogteverval: het studiegebied ligt duidelijk op een noordoost-zuidwestelijk georiënteerde rug met steile noordwestelijke helling.

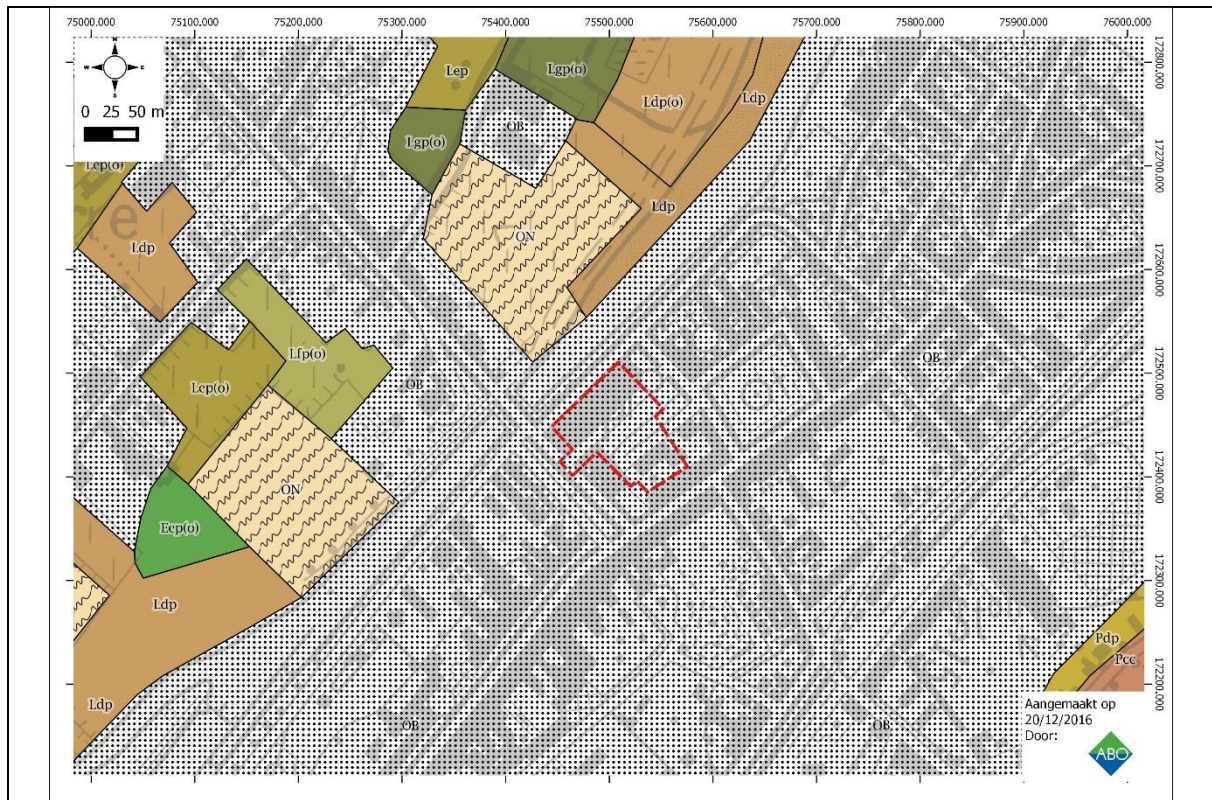

Figuur 10: DTM (1m) met aanduiding hoogteprofielen (bron: Geopunt 2016)

Figuur 11 Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

3.2 BODEMKUNDIGE EN GEOLOGISCHE SITUERING

Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

Het plangebied is gelegen in de zandleemstreek. Deze vormt de overgang van de zandige associaties in het noorden van Vlaanderen naar de lemige associaties in het zuiden. De streek wordt gekenmerkt door een golvend reliëf met niveauverschillen tot 30 m. De zandleemstreek bestaat uit een discontinue strook met wisselende breedte: het gebied is breed in het centrum en het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Het tertiaire substraat bestaat er uit leperiaanse klei of zand, die plaatselijk aan of nabij de oppervlakte komen en het moedermateriaal voor bodemontwikkeling vormen. Dit pakket wordt afgedekt door het quartair zandlemig dek, wat niveo-eolisch en niveo-fluviaal is, en werd afgezet vanaf het Weichselien.

In geomorfologisch opzicht is het plangebied gelegen in de vallei van de rivier de Leie. De vallei van de Leie vormt een uitloper van de Vlaamse Vallei, een depressie die door fluviatiele processen is uitgeschuurd vanaf het Midden-Cromerien en in de loop van het Weichselien opgevuld is geraakt. In het Laat-Pleistoceen (130.000-11.650 BP) werd de Vlaamse Vallei in haar definitieve vorm uitgeschuurd. Het diepste punt van deze uitschuring werd bereikt op de overgang van het Eemien (130.000-117.000 BP) naar het Weichselien (117.000 BP-11.650 BP). In deze periode waren de Leie en de Schelde meanderende rivieren met een sterk veranderende loop. In de Leievallei werd toen een zeer brede vlakte uitgeschuurd, die breder was dan de vallei van de Schelde. In het Weichselien werd het klimaat kouder en verkregen de rivieren als gevolg hiervan een vlechtend geulenpatroon. Tijdens de lente werd door het smeltwater zand en leem afgezet over de ganse breedte van de vallei. Tijdens de daaropvolgende zomer nam het debiet af en trok het water zich terug naar het hoofdstroomgebied. In de actieve geulen werd nog steeds zand afgezet, terwijl in de depressies in de valleivlakte leem

sedimenteerde. Tijdens het Laatglaciaal (de laatste fase van het Weichselien, 14.640-11.650 BP) en in het Holoceen (11.650 BP tot nu) verbeterde het klimaat opnieuw en verkreeg de Leie opnieuw een meanderend patroon. In deze periode heeft zij zich als een underfit river ingesneden in de brede vallei.

Meanderende rivieren ontwikkelden verschillende rivierafzettingen (i.e. beddingafzettingen, oeverafzettingen en komafzettingen). Beddingafzettingen betreffen alle afzettingen binnen de beddinggordel, die in de watervoerende rivierbedding worden afgezet, zoals het zand, afgezet in de binnenbocht van de rivier. Langs de geulen worden oeverafzettingen afgezet, die voornamelijk bestaan uit fijn zand, zavel en sterk zandige klei. Deze ontstaan wanneer bij hoge afvoer van water de rivier buiten zijn bedding treedt. Hierbij neemt de stroomsnelheid snel af, waardoor het zwaardere sediment (zand, zavel en sterk zandige klei) direct naast de bedding wordt afgezet. De zich zo vormende oeverwallen worden in de loop der tijd steeds hoger. Hierdoor neemt de overstromingsfrequentie af. Het lichtere sediment, de zware klei, wordt verder van de bedding afgezet in lager gelegen delen. Deze afzettingen worden komafzettingen genoemd.

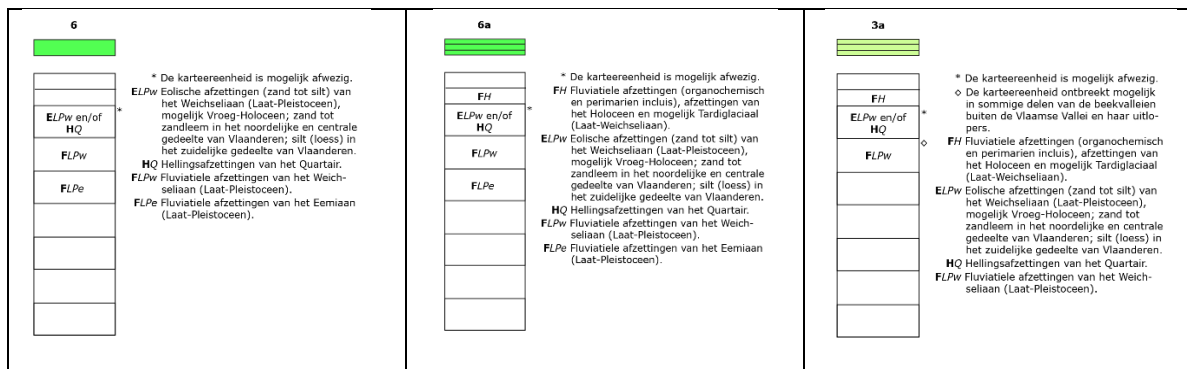
Vanaf 1965 werd de Leie rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar maken voor grotere schepen. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning.

Het tertiair substraat binnen het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Kortrijk (Ko) en is omschreven als een doorgaans kleilig facies met weinig macrofossielen. Deze Formatie splitst zich ter hoogte van de Markt verder op in het Lid van Moen (KoMo), een heterogene siltige tot zandige afzetting (Figuur 15).

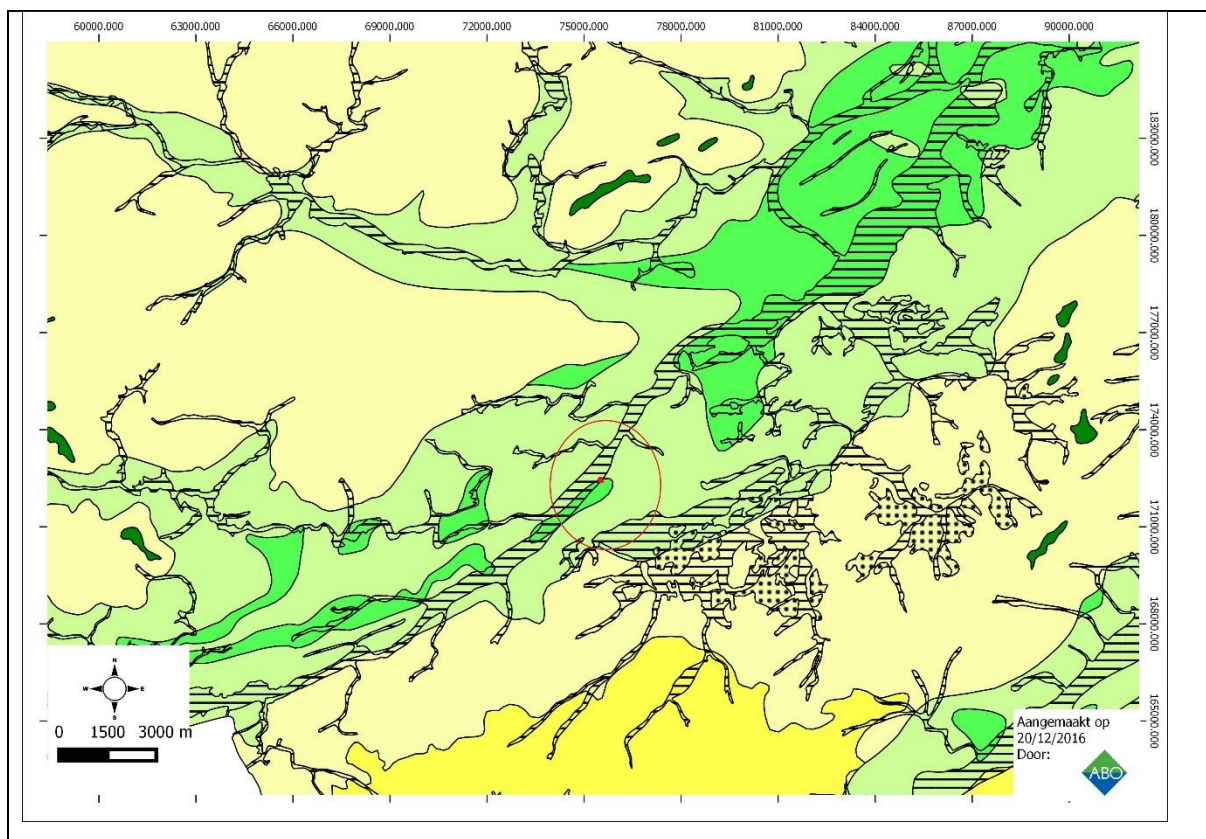
Volgens de quartairgeologische kaart komen er fluviatiele afzettingen variërend van klei tot zand, met mogelijk veen aanwezig voor ter hoogte van het plangebied (FH) (Figuur 14). Deze zijn afkomstig uit het Holoceen of mogelijk uit het Laat-Weichseliaan. Daaronder bevinden zich de niveo-eolische en niveo-fluviale afzettingen van de Formatie van Gent. Volgens de quartairgeologische kaart gaat het hierbij om eolische afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Op grotere diepte bevinden zich ook fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw). In het grootste deel van het plangebied zijn op nog grotere diepte tevens fluviatiele afzettingen van het Eemiaan aanwezig (FLPe).

Volgens de digitale bodemkaart bestaat de bodem in het plangebied uit bebouwde zones (OB), waardoor over de natuurlijke ondergrond weinig bekend is (Figuur 12). Ten noordwesten van het studiegebied zijn echter wel bodems gekarteerd. Het gaat om profiellose zandige leembodems en kleibodems of lichte zandleembodems met verbrokkelde B-textuurhorizont. De zandige en lemige bodems zijn allen, mits voldoende drainage geschikt voor akkerbouw. De kleigronden, die veel natter zijn, kunnen hoogstens als hooiland worden gebruikt.

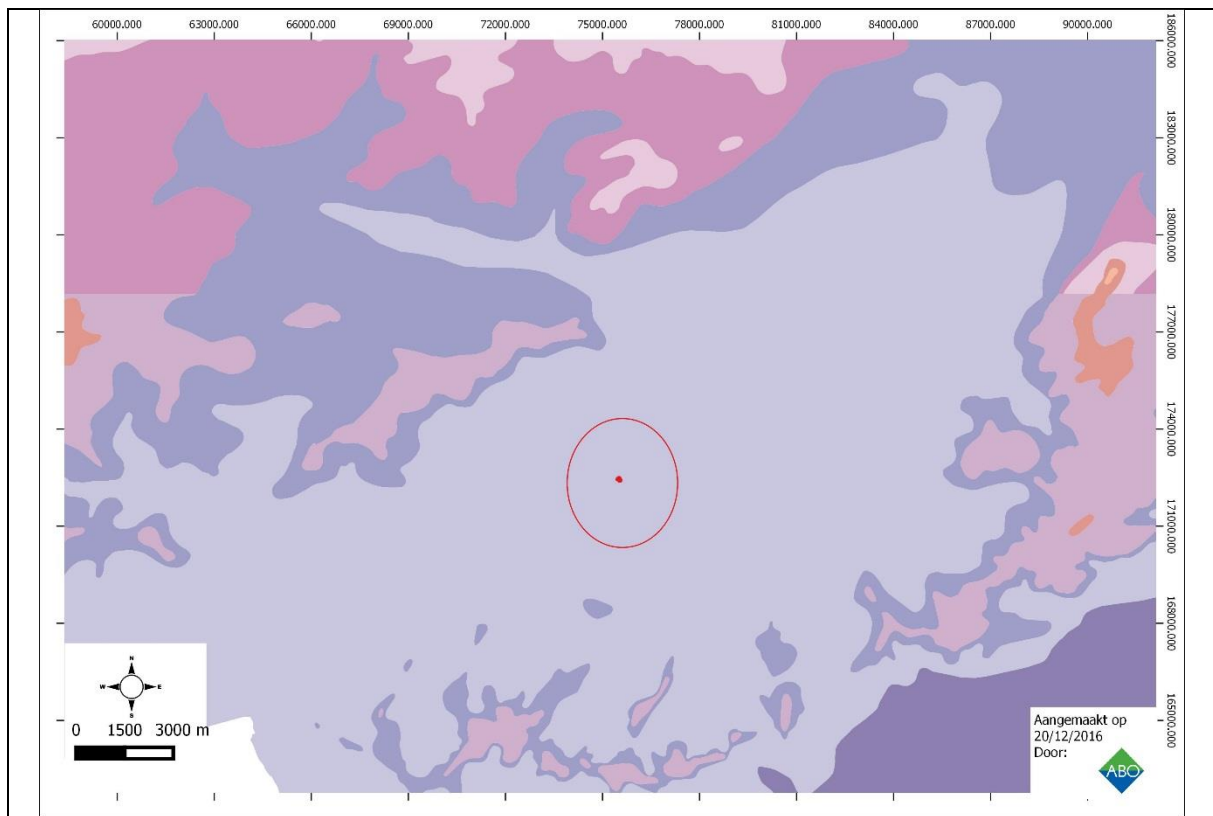
Ten noorden van het studiegebied, stroomafwaarts de Leie liggen verder nog matig droge, lichte zandleemgronden met (verbrokkelde/gevlekte) textuur-B horizonten met een matige geschiktheid voor akkerbouw. Gezien de gelijkenis in landschappelijk positie tussen de locatie van deze bodems en het studiegebied –ze maken deel uit van eenzelfde zandigerug langs de Leieoever– kan gesuggereerd worden dat ook ter hoogte van het studiegebied diezelfde matig droge zandleemgronden voorkwamen die matig geschikt waren voor akkerbouw.

Figuur 13: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3^e en type 3c) (bron: Geopunt 2016)

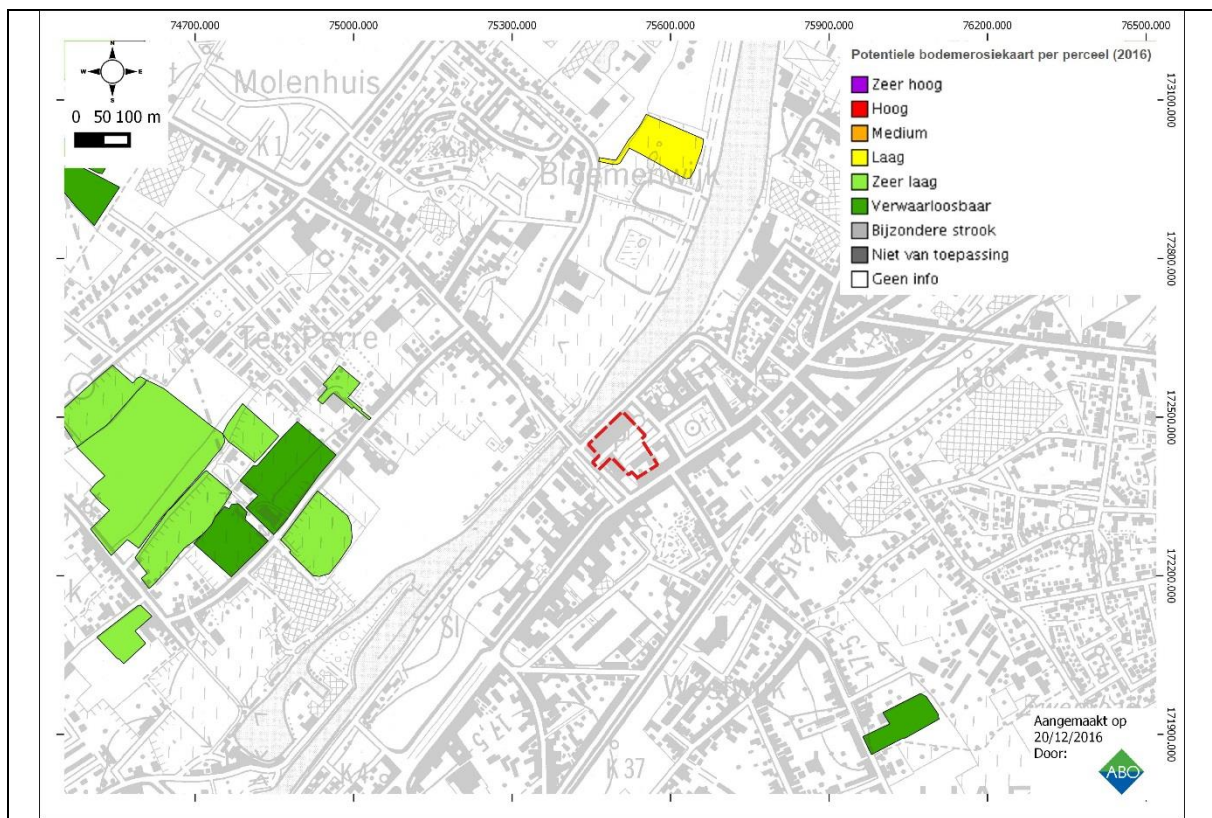

Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

Figuur 15: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt 2016).

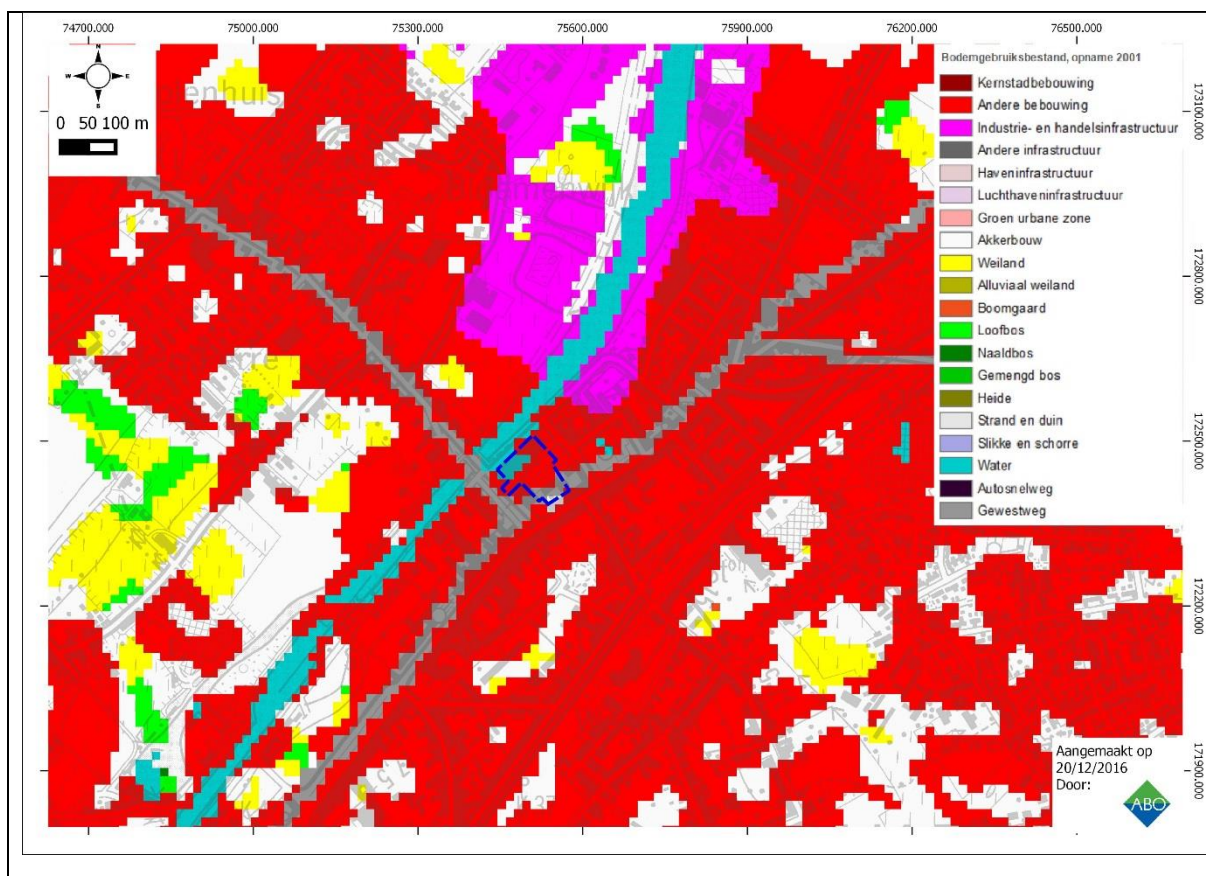
3.2.1 BODEMEROSIEKAART

Figuur 16: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

De bodemerosie ter hoogte van het studiegebied werd niet gekarteerd. In de brede regio is het erosiepotentieel over het algemeen zeer laag tot verwaarloosbaar laag. Het erosiepotentieel van het studiegebied sluit hier wellicht sterk bij aan. Een dergelijk laag erosiepotentieel is bevorderlijk voor de bewaring van mogelijke archeologische resten in de ondergrond.

3.2.2 BODEMGEBRUIKSKAART

Figuur 17: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (bron: Geopunt 2016)

Het studiegebied ligt nog binnen het centrum van Harelbeke die op zijn beurt behoort tot de sterk verstedelijkte agglomeratie van Kortrijk. Het bodemgebruik in de regio wordt dan ook gedomineerd door een woonfunctie met bijhorende weginfrastructuur. Ten noordoosten van het studiegebied bevindt zich een industriezone terwijl ten westen van het studiegebied voornamelijk akkerland voorkomt. De residentiële functie van het studiegebied is nefast voor de bewaring van archeologische sporen. Funderingen, kelders, nutsleidingen en andere infrastructuur gelieerd aan intensieve bewoning verstoren namelijk in belangrijke mate het bodemarchief.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 3 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Historisch stadskern van Harelbeke, archeologische zone
Landschapsatlas	Niet van toepassing
Inventaris Bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.1
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Bouwkundige gehelen	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.2
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Jacob van Deventer (1560)	Relevant, cf. 4.2.1
Renteboek van de Heerlijkheid Overacker (1607)	Relevant, cf. 4.2.2
Sanderus, <i>Flandria Illustrata</i> (1644)	Relevant, cf. 4.2.3
Schets van A. De Bersaques (1701)	Relevant, 4.2.4
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, niet gedetailleerd genoeg maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.2.5

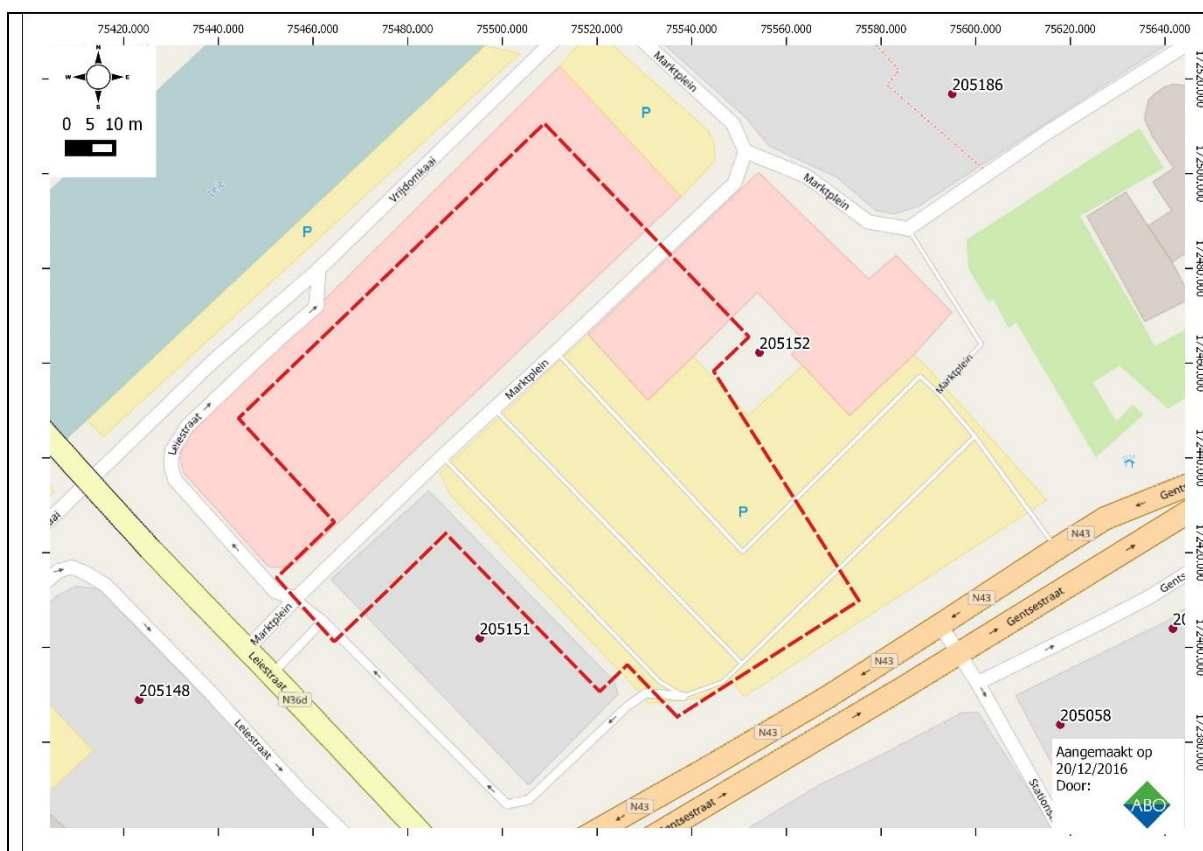
Figuur 18: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied onmiddellijk aangrenzend aan het studiegebied geen enkele melding van:

- Beschermde archeologische sites,
- Beschermde stads- en dorpsgezichten,
- Vastgestelde landschapsrelicten
- Zones opgenomen in het archeologisch inventaris,
- Wereldoorlogrelicten/zones.

4.1.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Figuur 19: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2016)

Onderstaande tabel geeft een beknopte inhoud en locatie van het bouwkundig erfgoed rond het studiegebied

ID	Omschrijving	Datering
205152	Stadspomp	18 ^e eeuw
205151	Schepenhuis (gesloopt)	18 ^e eeuw
205148	Interbellumwoning	Interbellum
205186	Onze-Lieve-Vrouwe hospitaal en rusthuis	Midden 19 ^e eeuw
205058	Hoekpand de Gouden Boom	1 ^e kwart 18 ^e eeuw

Figuur 20: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de regio

Ten oosten van het studiegebied bevindt zich een mogelijk 18de-eeuwse stadspomp (205152) , bekroond met een standbeeld van de eerste forestier Liederik (793-817), die symbool staat voor de stad Harelbeke. De pomp gaat wellicht terug op een 16-17^e-eeuwse voorganger die werd gerestaureerd tussen 1734 en 1738. door Joannes Eustachius Bader. De pomp stond toen voor het stadhuis, werd in de 19de eeuw overgebracht naar het Stationsplein om vervolgens terug op het marktplein te belanden. Sinds de ingebruikname van het openbaar net voor drinkwatervoorziening in de jaren 1930-1940 verloor de pomp zijn functie en plaatste men er het standbeeld van Liederik van de hand van de Harelbeekse beeldhouwer Gustaaf Calu (° 1904) op. Een eerste beeld is naar verluidt van beeldhouwer Constant Devreese (Inventaris Onroerend Erfgoed 2016).

Het Onze-Lieve-Vrouwehospitaal en rusthuis (205186) stamt uit de 19^e eeuw maar kent een veel oudere voorgeschiedenis. De site werd aanvankelijk ingericht als proosthuis en vervulde die functie wellicht van 1699 tot de verbeurdverklaring van de goederen in 1798 door de Franse Republiek. Vanaf de 19^e eeuw wordt hier een school opgericht alvorens de site volledig wordt verbouwd en ingericht als Rusthuis, later uitgebreid met een hospitaal (Inventaris Onroerend Erfgoed 2016).

Ook het voormalig schepenhuis (205152) heeft oude voorgangers. Zo wordt vermoedelijk reeds in 1100 een schepenhuis opgericht. Aanleiding was het verheffen van Harelbeke tot grafelijke stad. Na eeuwen van brand, vernieling en restauratiefasen wordt het Schepenhuis gesloopt ter vervanging van een nieuw stadhuis (1764). Het is dit gebouw dat in 1942 wordt beschermd als monument. Desondanks werd het in 1973 gesloopt om de Gentsestraat te verbreden (Inventaris Onroerend Erfgoed 2016).

Het relatief beperkt aantal (nog bestaande) geklasseerde erfgoedobjecten rond de markt wijzen reeds op een sterk verstoord landschapsbeeld. De oorzaak hiervoor moet worden gezocht in de herinrichting van de markt in de jaren '70 die komaf maakte met het historische stadsbeeld.

4.1.2 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 21: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1000m

Hieronder volgt een beschrijving van de Archeologische meldingen aanwezig in de Centraal Archeologische Inventaris. Beschrijvingen van de verschillende sites werden grotendeels overgenomen uit het bestaande prospectierapport van ABO NV (Vervoort & Coenaerts 2016).

- Locatie 76510 (Paretteplein) (Figuur 21):

Tijdens een archeologische opgraving in de jaren '80-'82, in het kader van de bouw van het OCMW-gebouw, werden de funderingen van een kapittelgebouw en sporen van bewoning, waaronder vijf afval-/beerputten, aangetroffen (Ferfers 1983). De ligging van het OCMW is historisch zeer interessant vermits het gesitueerd is op gronden die van in de vroege middeleeuwen een enclave vormden binnen het schependom van Harelbeke. Deze gronden waren door de Vlaamse graven in volle eigendom aan het kapittel van de Sint-Salvatorskerk geschonken. De datering van het kapittel wordt bemoeilijkt door herbruik van de bakstenen. Vermoedelijk zijn de gebouwsporen afkomstig van een kelderconstructie uit de late 14de eeuw, die tenminste tegen het einde van de 15de, begin 16de eeuw ontmanteld werd (Stadsarchief Stad Harelbeke 2016). De kuilen werden op verschillende tijdstippen tussen de 14de en 18de eeuw aangelegd.

- Locatie 75802 (Sint-Salvatorskerk):

Bij het afbreken van de oude Romaanse kerk in 1769 zouden drie graven zijn ontdekt waarin skeletten en resten van wapens aanwezig waren.

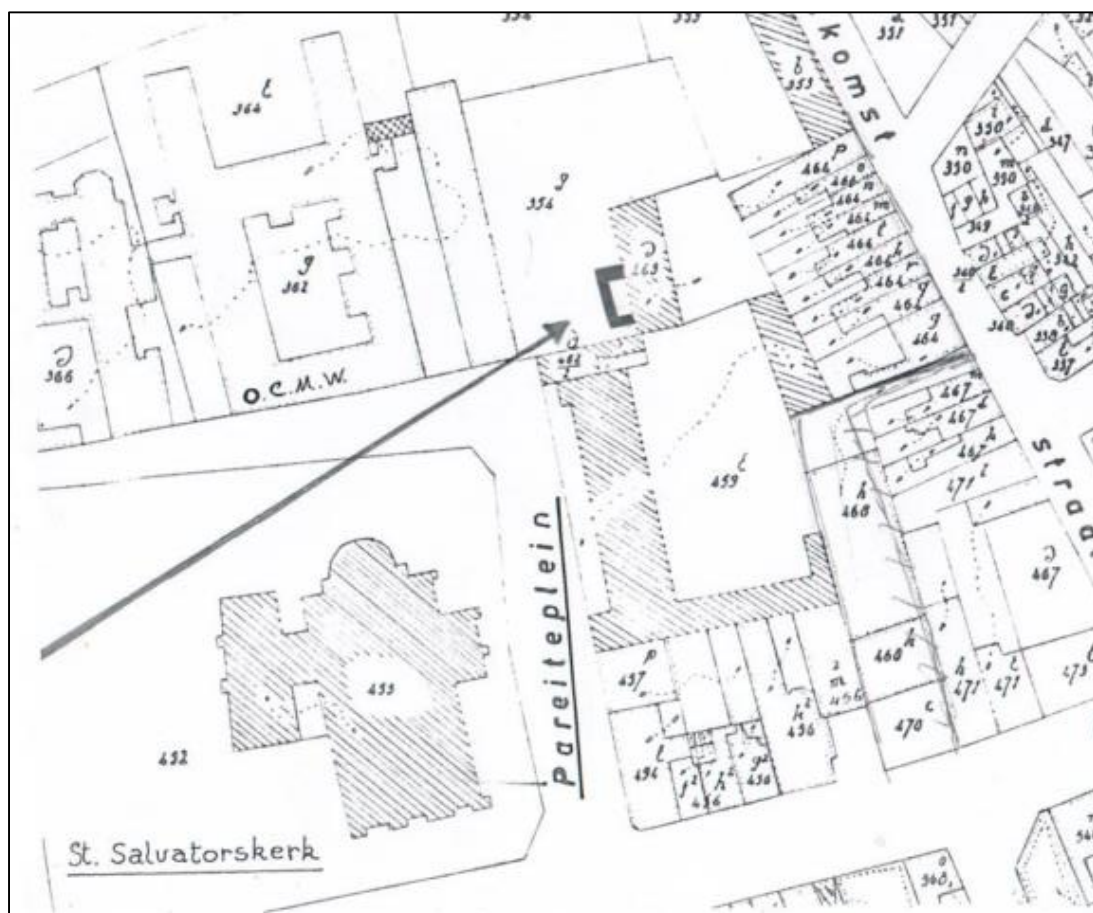
In 1843 werd de eerste opgraving uitgevoerd op de plaats waar voorheen de Karolingische kerk had gestaan. Er werden twee toegangstrappen tot de crypte aangetroffen alsook de fundering van een

half rond noorderkoor (Vierin 1984). In de tweede helft van de 19de eeuw werden nog meerdere opgravingen uitgevoerd met als doel het ontdekken van de graven van de *forestiers*.

Uiteindelijk was het in 1957 dat Devliegheer een belangrijke opgravingscampagne werd gegund. De Romaanse hoofdbeuk werd over de ganse lengte onderzocht, waarbij verschillende dwarsseuven werden aangelegd. De crypte werd eveneens terug zorgvuldig opgegraven. Tijdens de opgraving kwamen geen sporen aan het licht van een pre-Romaanse kerk. Wel bleek dat de Romaanse kerk uit de 11de eeuw boven een oudere crypte werd gebouwd. Deze laatste was driebeukig en op de oostkant afgesloten door een halfronde muur waarin een klein koor was aangebracht.

In het metselwerk van de kerk was goed bewaard Romeins bouw materiaal aanwezig: stenen, tegels, roze mortel... De aanwezigheid van Romeins materiaal werd reeds vastgesteld tijdens opgravingen in 1943 (Meersman 1943). Devliegheer (1957) was de mening toegedaan dat het materiaal toebehoorde aan een in de nabijheid gelegen Romeins gebouw. Het is eveneens mogelijk dat het afkomstig is van een Romeins tempeltje, later opgevolgd door een christelijk heiligdom. Een laatste optie is het herbruik van materiaal voor de bouw van de Karolingische en Romaanse kerken, afkomstig van Romeinse structuren zoals een castellum of omheiningsmuur van een kleine vicus (Vierin 1984).

Op basis van het aangetroffen Romeinse materiaal wordt de aanwezigheid van een Romeinse bewoningskern vermoed op en rond het Marktplaatsje.

Figuur 22: Aanduiding onderzoeksgebied en kelderconstructie (Archief Stad Harelbeke 2016).

- Locatie 157255 (Marktpllein):

Op het Marktpllein, in het voormalig dal van de Harelbeek, werd middeleeuws paalwerk aangetroffen (Ooghe 1979).

- Locatie 156380 (Marktpllein en Marktstraat):

Op deze locatie werden aanwijzingen aangetroffen voor het geleidelijk opvullen van de Harelbeek vanaf de 14de eeuw met massa's puin en afval. De oudste materiële fase (zeker na de Romeinse periode) betreft hier een vrij uitgestrekt paalwerk (Despriet 1975). Deze resten werden vanaf de 14de eeuw met afval bedekt, waardoor kunstmatige gronden ontstonden. Dit proces moet al in de 16de eeuw zijn afgerond. Parallel aan de Marktstraat kon een bijna onafgebroken profiel van puin- en afvallagen worden geregistreerd. Dit wijst vermoedelijk op de aanwezigheid van een nederzetting die zich had ontwikkeld volgens de oriëntatie van een bestaande weg, en die mogelijk teruggaat tot de Romeinse periode.

STEENTIJD/METAALTIJDEN IN DE RUIME OMGEVING

- Locatie 75149 (Beverenstraat II):

Tijdens het mechanisch afgraven van de bodem in 1975-76 werd een bronzen hielbijl uit de midden-bronstijd gevonden (Despriet 1981).

- Locatie 71078 (Brug Vlasstraat):

De losse vondst van een zwaard, type Huelva, uit de late bronstijd.

- Locatie 75118 (Ten Overakker):

Gedurende een opgravingscampagne in 1970, op een heuvelkam van de Leie, werden twee afvalkuilen en enkele losse vondsten uit de steentijd en ijzertijd gerecupereerd. De vondsten bestaan uit scherven en lithisch materiaal (Ooghe et al 1979).

Recente systematische opgravingen hebben de laatste jaren heel wat bijgedragen aan de studie van rurale bewoning en landindeling voor de Romeinse periode (Plets et al 2013). Bij de aanleg van het bedrijventerrein en windmolenpark Evolis tussen Kortrijk en Harelbeke in 2007 werden resten van een nederzetting uit de late ijzertijd/vroeg-Romeinse periode aangetroffen. de landelijke nederzetting bestond uit kleine vierkante percelen, begrensd door smalle greppels (Sturtewagen et al 2009).

ROMEINSE PERIODE IN DE RUIME OMGEVING

- Locatie 157257 (Schipstraat):

Ten zuidwesten van het plangebied werd een Romeinse muntschat uit de 3de eeuw gevonden (Ooghe et al. 1979).

In de Collegewijk, ten zuidwesten van het plangebied, ging in 2010 een opgraving van start naar aanleiding van de uitbreiding van het OCMW-rusthuis. De resultaten van het vooronderzoek bevestigden reeds de aanwezigheid van de kern van een Romeinse vicus. Tijdens de opgraving kwamen diverse paalkuilen, grachten, waterputten en een lokale weg aan het licht (in voorbereiding).

MIDDELEEUWEN IN DE RUIME OMGEVING

- Locatie 74588 (Kloostergoed):

Op basis van een kaart opgemaakt door landmeter Frans De Bal in 1768 wordt hier het “Kloostergoed” gesitueerd, een site met walgracht die zeker opklimt tot het midden van de 18de eeuw.

- *Locatie 74591 (Herpelsstraat I):*

Locatie 74593 (Wijdegracht I):

Locatie 74598 (Steenovenstraat I):

Locatie 74599 (Ter Perre I):

Op basis van cartografische bronnen worden hier laatmiddeleeuwse sites met walgracht gelokaliseerd.

- *Locatie 159929 (Twee Bruggenstraat I):*

Tijdens een archeologische prospectie in 2012 werden grachten en kuilen uit de metaaltijden en late middeleeuwen gedocumenteerd (Cox et al. 2012).

- *Locatie 70267 (Westmolen):*

Op basis van archiefonderzoek wordt hier de 12de-eeuwse Westmolen gesitueerd (Coutant en Goeminne 2000).

- *Locatie 157253 (Tramstraat):*

Een cluster van afval- en beerputten duidt op de aanwezigheid van een middeleeuwse stortplaats (Ooghe et al 1979).

- *Locatie 160448 (De Vlasschuur):*

Deze site herbergt de restanten van een volmiddeleeuwse nederzetting, waaronder greppels, talrijke paalsporen en een afvalkuil (Reyns en Dierckx 2012). In de paalsporen kon een huisplattegrond worden herkend.

- *Locatie 151737 (Deerlijksesteenweg):*

Ten oosten van de dorpskern van Harelbeke werden enkele smalle en ondiepe greppels aangetroffen, die vermoedelijk verband houden met ontwatering van het terrein of landbouwactiviteit (Smeets 2010). De datering van de sporen is onbekend.

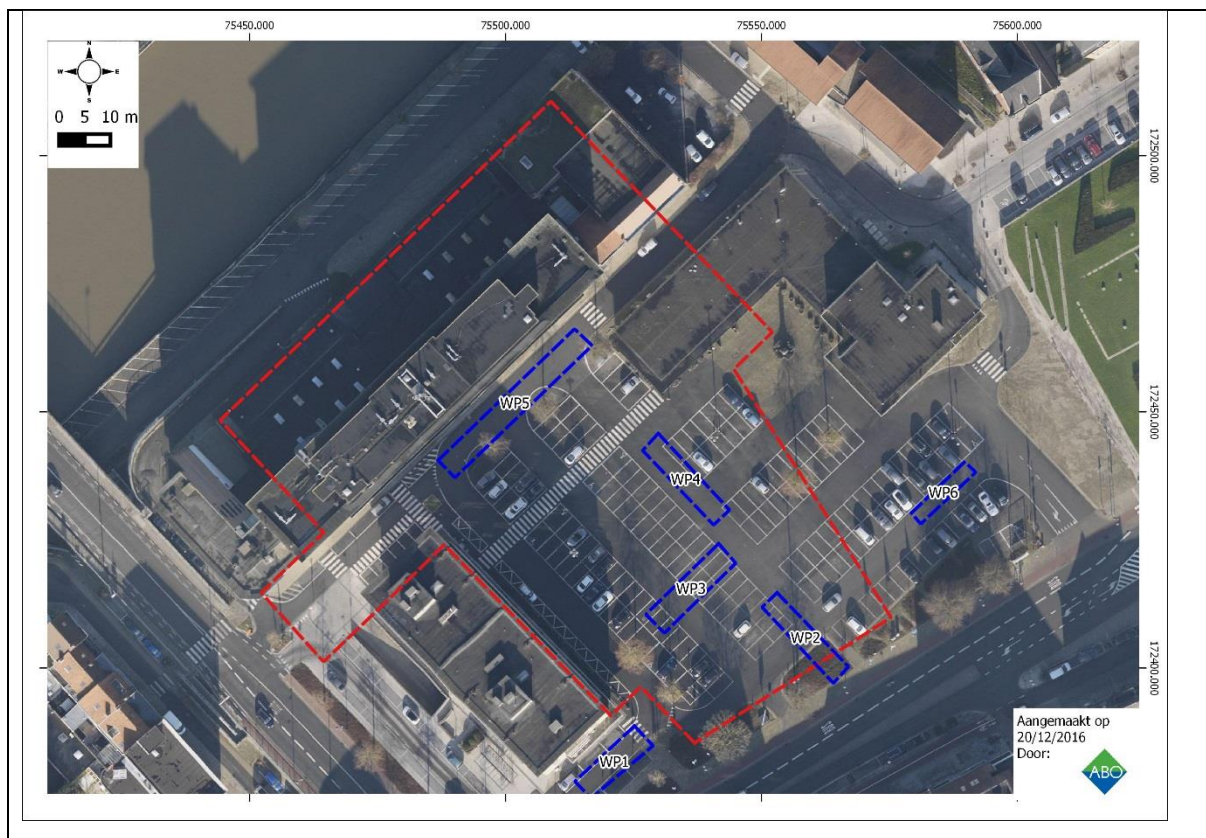
RECENT ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In augustus 2015 werd naar aanleiding van de herinrichting van het marktplein een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd door ABO NV (Vervoort & Coenaerts 2016). Hierbij werden 7 werkputten aangelegd waarvan 6 in of net buiten het studiegebied vallen. Het studiegebied kan op basis van dit onderzoek ingedeeld worden in verschillende zones.

Het terrein ter hoogte van werkput 1 tot en met 5 behoort tot de voormalige beekvallei van de Harelbeek. Hier werden dikke antropogene ophogingspakketten vastgesteld. Naar het oosten toe ter hoogte van werkput 6 vond men de aanzet van een zandrug die zich boven de beekvallei bevond. Ophogingspakketten waren hier veel dunner.

De zone van de voormalige beekvallei kan verder onderverdeeld worden op basis van de aanwezige bebouwing. Een eerste zone betreft de locatie van het voormalige schepenhuis (WP1) in het westen van het studiegebied. Een tweede zone is gelegen langs de Gentsestraat (WP 1, 2 en 6). Hier werden muurresten en andere bewoningssporen aangetroffen uit minstens drie chronologische periodes. Een

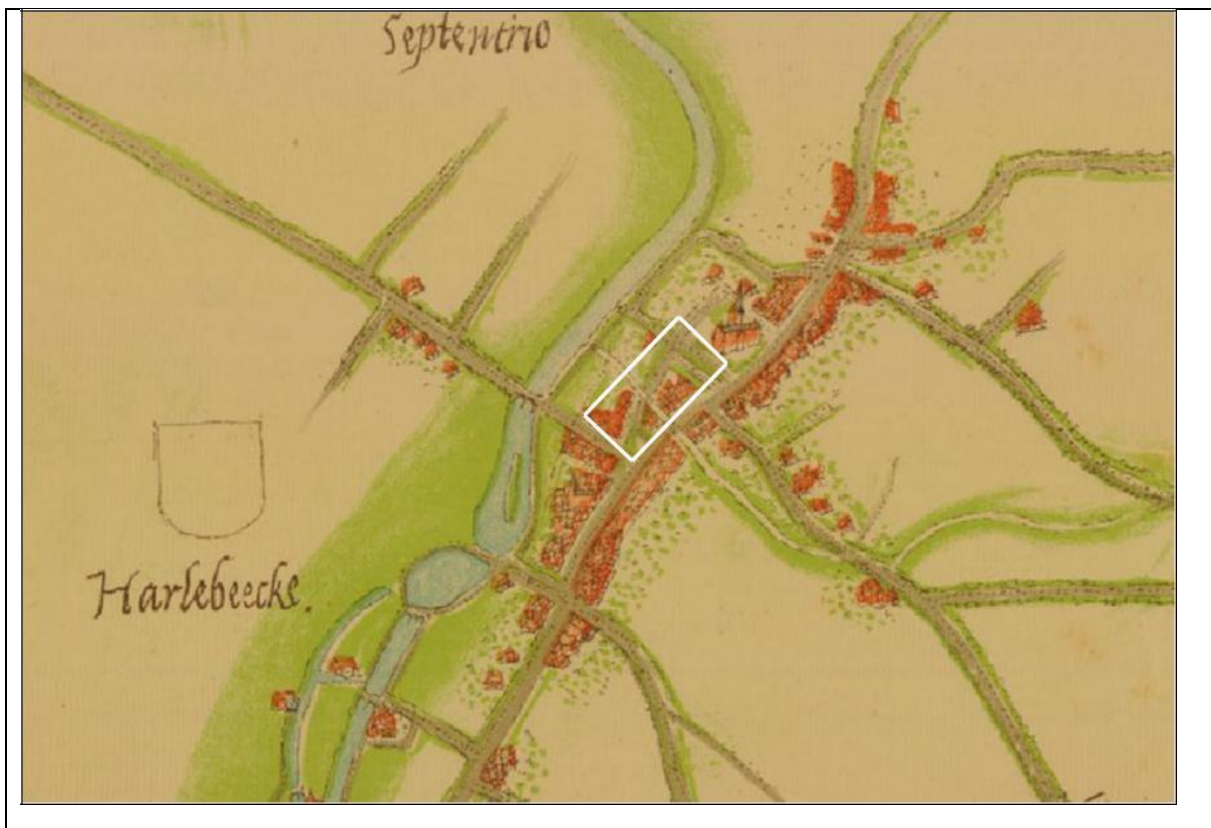
eerste periode bestond uit de jongste bebouwing, gesloopt bij de herinrichting van het marktplaats in de jaren '70. Deze dateert vermoedelijk van net na de demping van de Harelbeek (na 18^e eeuw). Een tweede fase dateert uit de periode van voor de demping van de beek (tweede helft 17^e; eerste helft 18^e eeuw). Tenslotte konden dieper liggende antropogene lagen in verband worden gebracht met oudere bebouwing en een eerste opvullingsfase van de Harelbeek (14^e eeuw) (Vervoort & Coenaerts 2016).

Figuur 23: Weergave proefputten door ABO NV (Bron: Vervoort & Coenaerts 2016)

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.2.1 JACOB VAN DEVENTER (1560)

Figuur 24: Kaart van Jacob van Deventer (bron: Koninklijke Bibliotheek België 2016)

De kaart van Deventer is een van de oudste cartografische weergaven van centrum van Harelbeke. Het eerste marktplaats bevindt zich in het uiterste zuiden net voor het Schepenhuis, op de hoek van de huidige Leie- en Marktstraat. Het plein is ingericht met bomen en wordt langs noordwestelijke en oostelijke kant omgeven door bebouwing. De Harelbeek loopt achter de oostelijke bebouwing en doorkruist het onderzoeksterrein van zuidoost naar noordwest. Tussen de oostelijke en noordelijke bebouwing vertrekt een weg, richting de kerk. Het terrein tussen de Harelbeek en de kerk is in het zuiden, op de hoek van de Harelbeek en de huidige Gentsestraat, ingericht met bebouwing.

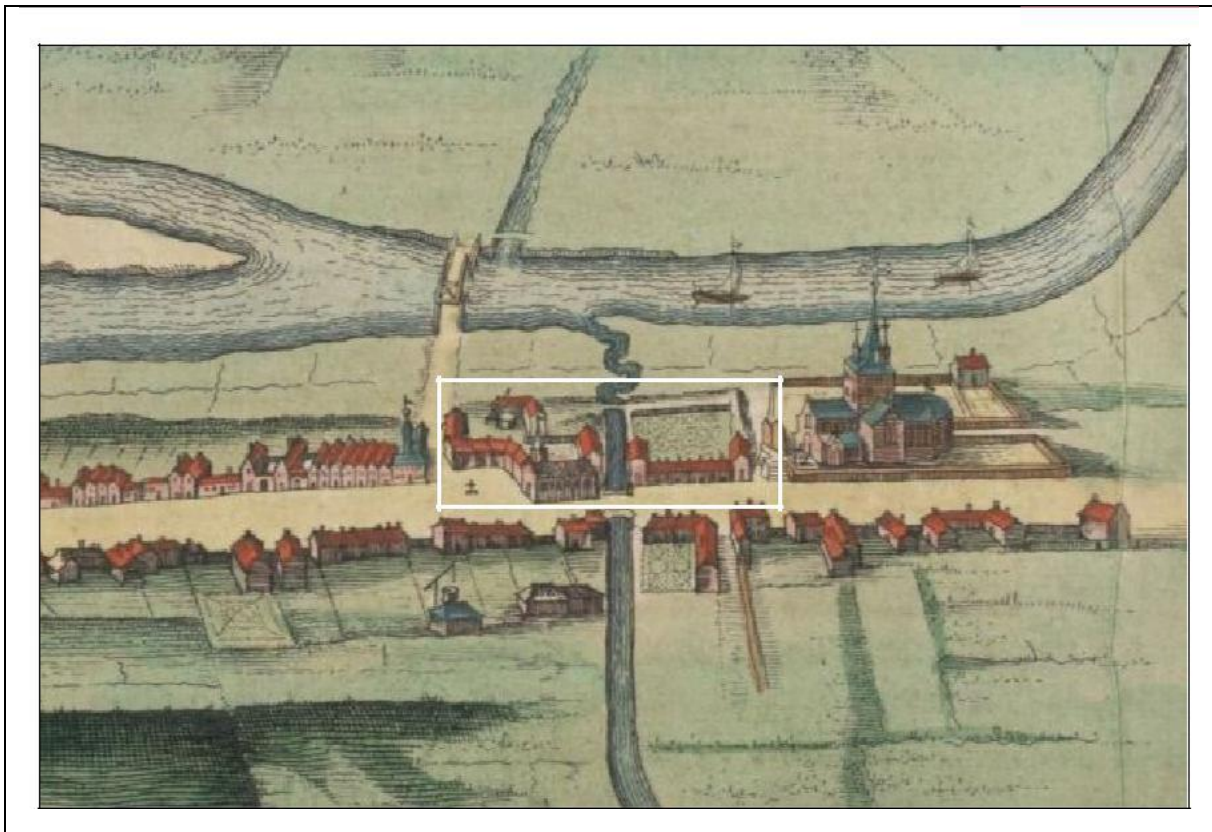
4.2.2 RENTEBOEK VAN DE HEERLIJKHEID OVERACKER (1607)

Figuur 25: Kaart uit het renteboek van de Heerlijkheid Overacker (Koninglijke Bibliotheek België 2016)

Op de kaart van Overacker uit het begin van de 17de eeuw wordt het huidige Marktplaats gedetailleerder afgebeeld (kaart naar het zuiden gericht). Het oude marktplaats is vrij met centraal een kruis op een podium. De gebouwen ten oosten van het plein zijn het oude schepenhuis (een hoekgebouw met torentje), het stadhuis in het midden, en, naar verluidt, het huisje van de stedeknaap op de noordelijke hoek. De Harelbeek wordt nog steeds afgebeeld en loopt langs akkers en weilanden om in het noorden uit te monden in de Leie. Tussen de Harelbeek en de kerk staan er, langs de Gentsestraat, enkele gebouwen afgebeeld. Daarachter bevindt zich een plein of grasveld (ter hoogte van het huidige Marktplaats) (Inventaris Bouwkundig Erfgoed 2016).

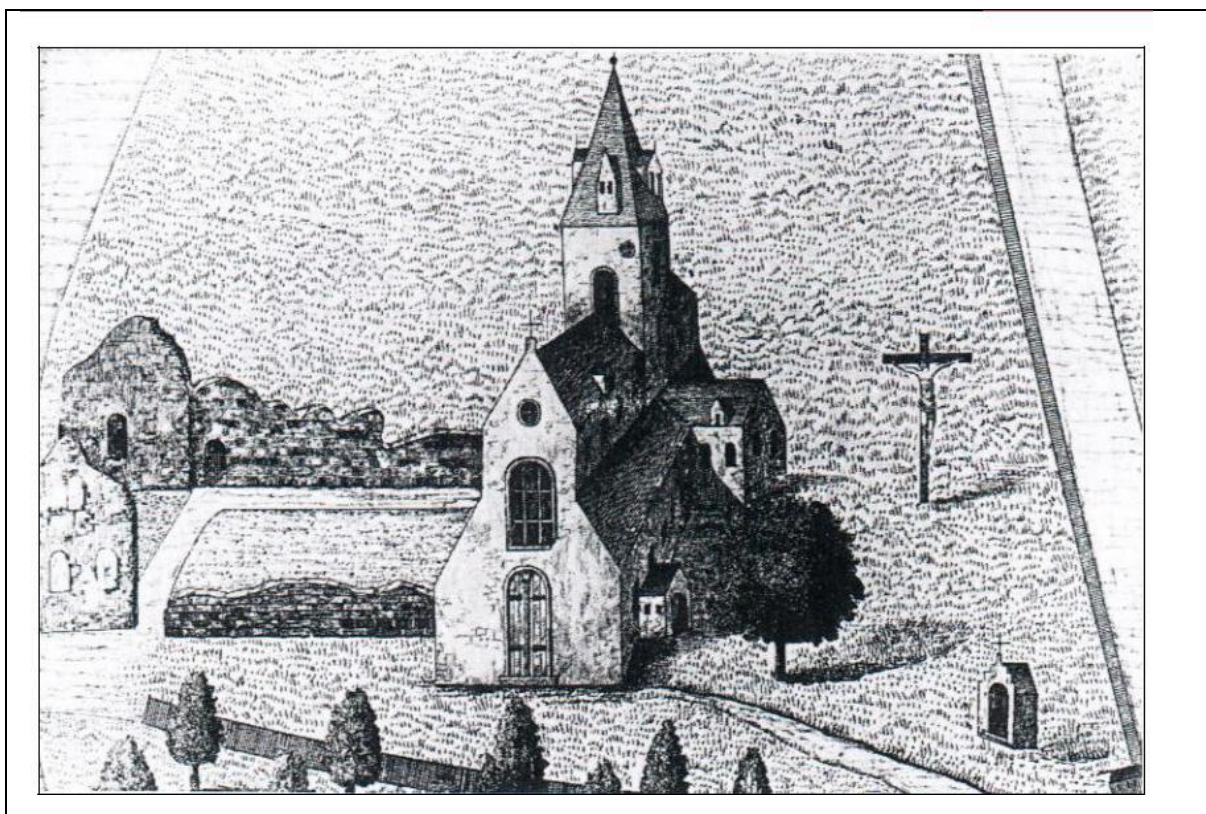
4.2.3 SANDERIUS, FLANDRIA ILLUSTRATA (1644)

Figuur 26: Afbeelding van het studiegebied op de kaart van Sanderus (Koninklijke Bibliotheek België 2016)

De kaart van Sanderus, opgesteld rond het midden van de 15de eeuw, vertoont nog steeds een gelijkaardige inrichting van het oorspronkelijke marktplein. De oostelijke bebouwing lijkt achterin te zijn uitgebreid tot aan de Harelbeek. Het terrein tussen de Harelbeek en de kerk wordt nu duidelijk vierkantig weergegeven, met centraal een grasperk omgeven door een paadje en/of water. De bebouwing langs de huidige Gentsestraat is symmetrisch opgesteld, met in het midden kleine gebouwen langs beide zijden omgeven door hogere hoekgebouwen. De functie van dit complex is onduidelijk. Vermoedelijk gaat het om de “mote” (omringd met water) uit de 10de eeuw (zie Baac Rapport 103, 2014)

4.2.4 SCHETS VAN A. DE BERSAQUES (1701)

Figuur 27: Aanduiding onderzoeksgebied op de schets van A. de Bersaques (Koninklijke Bibliotheek van België 2016)

De schets focust op de kerk en de verwoeste kloostergebouwen, ten noorden van het kerkgebouw. Van de noordvleugel zijn nog twee grote topgevelmuren zichtbaar, vervaardigd uit zware arduinblokken uit Doornikse kalksteen. Tussen deze ruïnes en de kerk bevinden zich de resten van de kloostergang met binnentuin. Dit klooster, aansluitend bij de Romaanse kerk, dateert hoogstwaarschijnlijk uit de 11de eeuw. De aanwezigheid van een Romaanse kloostergang te Harelbeke wordt bevestigd door meerdere middeleeuwse bronnen.

Vóór de ingang van de kerk, ter hoogte van de “mote” op de gravure van Sanderus, wordt nu een omheinde boomgaard weergegeven. Indicaties van overige bebouwing ten westen van de kerk (op het huidige Marktplaats) zijn niet aanwezig (zie Baac Rapport 103, 2014).

4.2.5 FRICXKAART (CA. 1712)

Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De Fricxkaart is door zijn schaal en projectieproblemen onbruikbaar voor een nauwkeurige landschappelijke analyse.

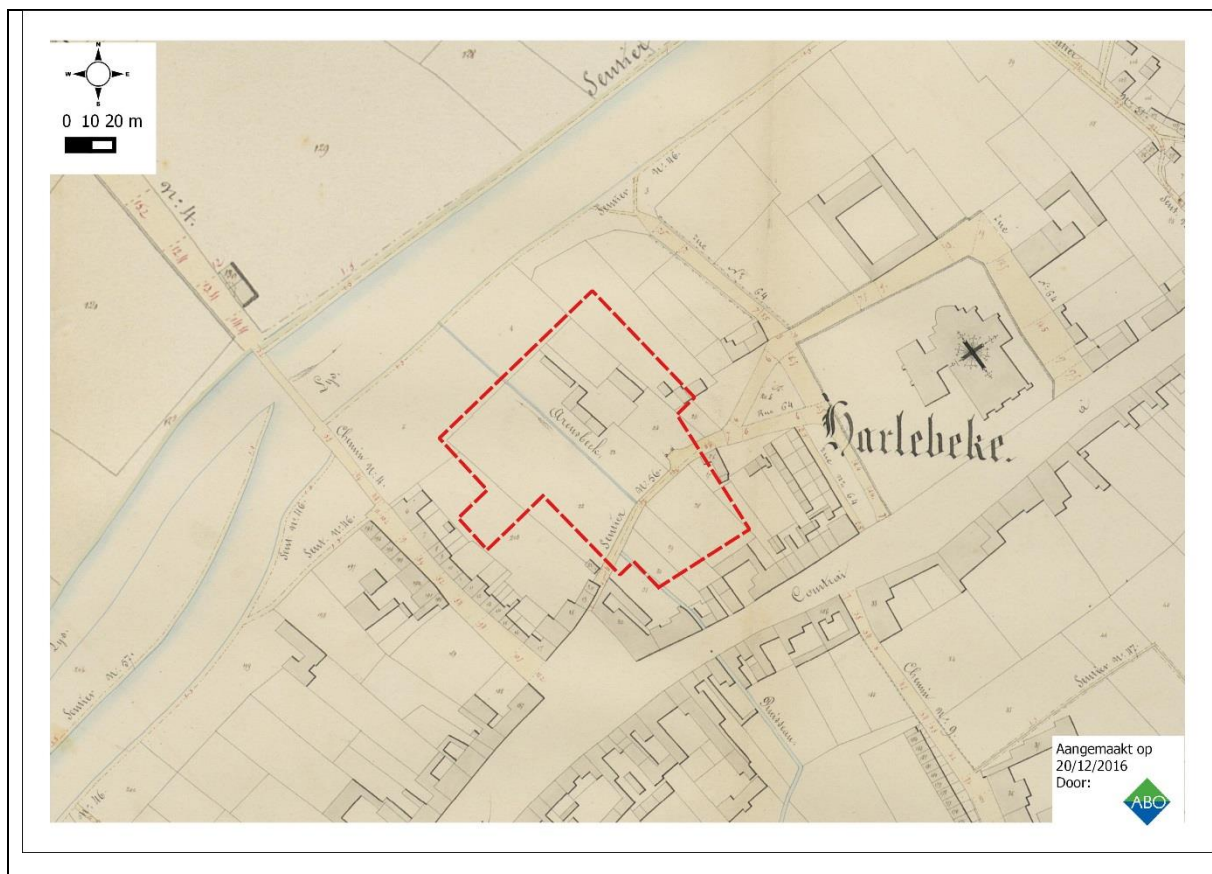
4.2.6 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De kaart van Ferraris geeft een gedetailleerde inkijk in landindelingen, landgebruik en nederzettingenpatronen aan het eind van het Ancien Régime (18e eeuw). Opvallend is de sterke toename van bebouwing rond het studiegebied. In het zuiden van het marktplein wordt deze vertegenwoordigd door het Schepenhuis en Stadshuis die zicht net buiten het studiegebied bevinden. Verder komen enkele kleinere alleenstaande gebouwtjes voor in het studiegebied waarvan de functie niet is gekend. In het noorden van het studiegebied komt een akker voor. Belangrijk tenslotte is de weg die zuidwest-noordoost over het studiegebied loopt. Langs deze as ontwikkeld zich geleidelijk aan een marktplein.

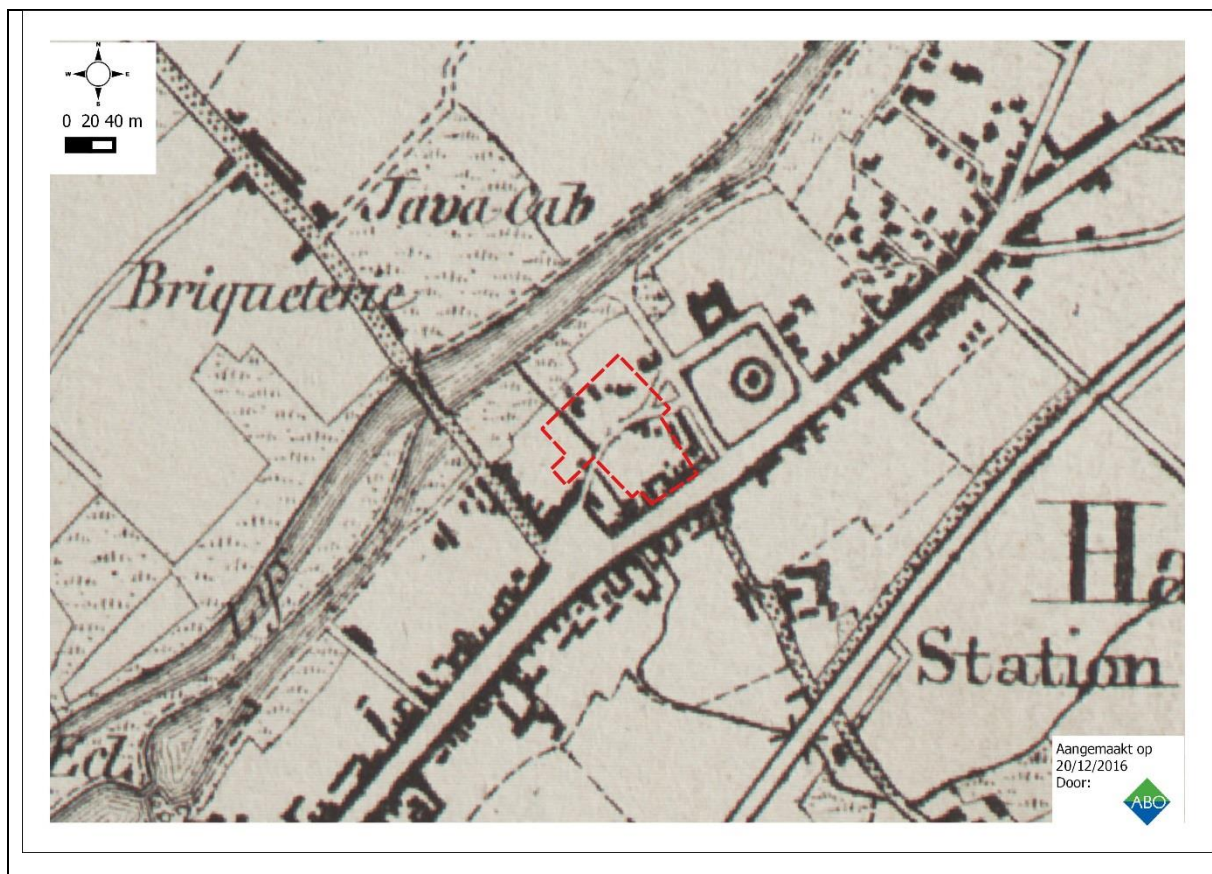
4.2.7 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De Atlas der buurtwegen geeft een inzicht in het spoor- en wegennet en perceelsystemen van de 19^e eeuw. Op het studiegebied blijkt nog steeds bebouwing aanwezig te zijn. In de noordoostelijke hoek van het terrein komen enkele kleinere gebouwen voor. De bebouwing langs de Leiestraat en de Gentsestraat/Marktstraat vallen echter geheel buiten het studiegebied.

4.2.8 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 31: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De Vandermalenkaart geeft een overzicht van het landgebruik en de nederzettingspatronen tijdens de 19^e eeuw. Het studiegebied wordt nog steeds gedomineerd door kleine gebouwen. De bewoning langs de Gentstestraat lijkt nu echter wel opnieuw tot het studiegebied te behoren. Deze discrepantie tussen de Vandermaelenkaart en de popkaart heeft echter meer te maken met een andere karteermethode dan met een verschuiving van bebouwing.

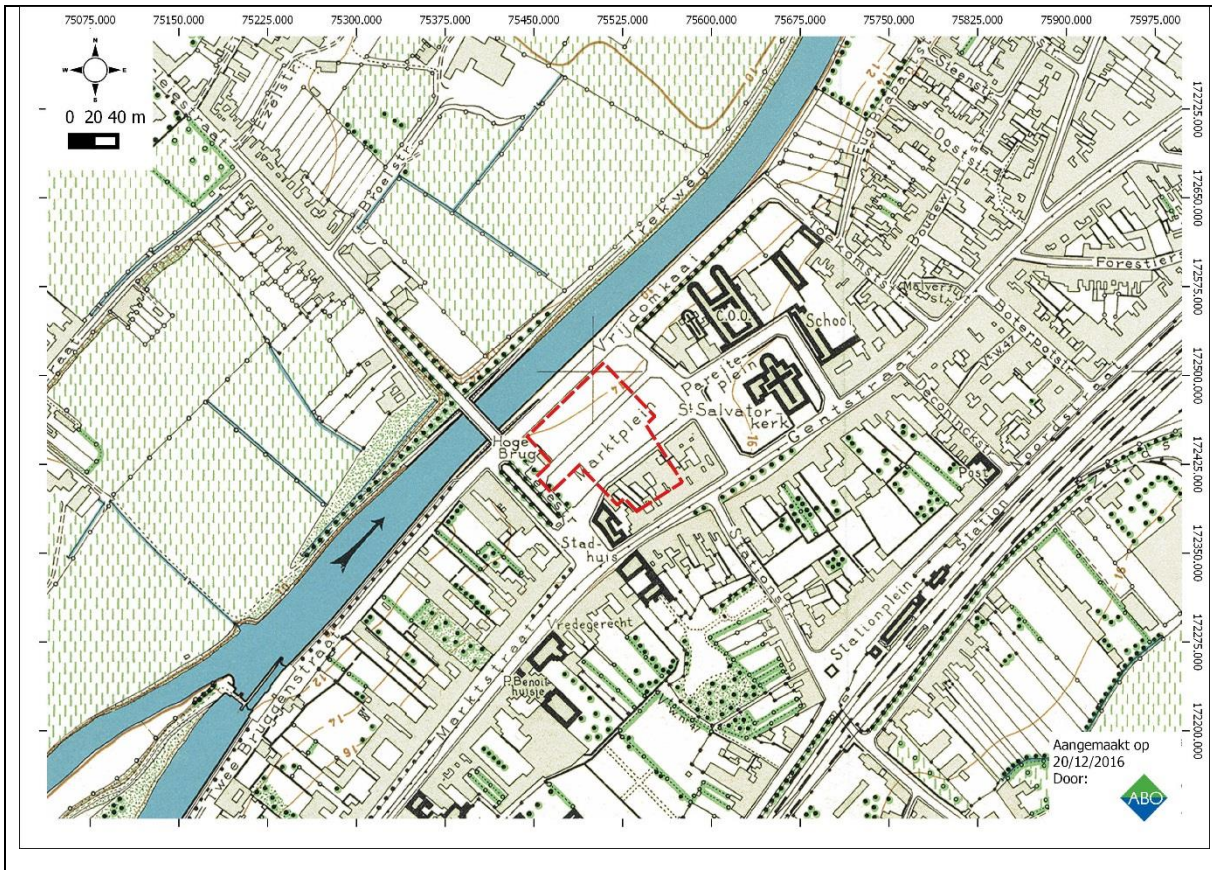
4.2.9 POPPKAART (CA. 1842-1879)

Figuur 32: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Rood) en de huidige situatie (bron: Geopunt 2016)

De Poppkaart geeft, net als de Atlas der buurtwegen informatie over 19^e-eeuwse perceelsindelingen. Gezien beide kaarten in dezelfde periode zijn opgemaakt is de informatie die uit de Poppkaart kan verkregen worden sterk gelijkaardig. Echter, de bebouwing langs de Genttestraat/Marktstraat lijkt hier niet tot binnen het studiegebied te reiken.

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Figuur 33: Topografische kaart ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) met weergave van het studiegebied (rood) (bron: Cartesius 2016).

Nog tot in de jaren '60 van de 21e eeuw blijft een groot deel van het studiegebied bebouwd. Tegen 1950 echter is het noordelijke deel van het terrein vrij van bewoning en is het ingericht als marktplein.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het spreidingspatroon van archeologische vindplaatsen sterk afhankelijk is van de fysieke eisen die werden gesteld aan het landschap.

Voor pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Een dergelijke gradiëntzone was mogelijk aanwezig in de Leievallei. De zone strekt zich ter hoogte van het studiegebied uit vanaf de loop van de Leie over de steile oostelijke oever in zuidoostelijke richting tot voor de top van de zandige rug. De quartairgeologische sequentie van de vallei verraaft dat bedekte Weichseliaanafzettingen voorkomen ter hoogte van het studiegebied. Dergelijke eolische sedimenten vormden lokale ophogingen die boven de vochtige riviervallei uitstaken en zo foci van bewoning konden vormen. Deze landschapselementen zijn later bedekt door alluvium afgezet door de Leie. Het aantreffen van concentraties vuurstenen werktuigen, afval en haardkuilen of afvalkuilen in deze bedolven paleobodems kan bijgevolg niet worden uitgesloten. Ze kunnen verwacht worden in het noordwestelijk deel van het studiegebied ter hoogte van het bedekt zandig substraat. Door de grote spreiding van dergelijke sites en de lage hoeveelheid aan geproduceerde sporen en de intensieve bewoning in historische perioden, is de kans op aantreffen van epi-paleolithische en mesolithische sites *in situ* echter klein.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestonden (waarschijnlijk) uit lichte, matig droge zandleembodems met een matige geschiktheid voor akkerbouw en veeteelt en gunstige drainageomstandigheden voor bewoning. Er zijn dan ook geen archeologische indicaties van neolithische bewoning met uitzondering van mogelijk neolithische artefacten zo'n kilometer ten noorden van het studiegebied.

Pas vanaf de Bronstijd zijn opnieuw schaarse indicaties van menselijke activiteit. Alles wijst er echter op dat de bewoning weinig intensief was en beperkt bleef tot enkele geïsoleerde erven. Er worden dan ook enkel losse vondsten en afvalkuilen aangetroffen. Uit deze periode worden ter hoogte van het studiegebied voornamelijk haard- en afvalkuilen en paalsporen verwacht, eventueel aangevuld met drainagegreppels. De zichtbaarheid van dergelijke sites is echter zeer beperkt door de intensieve middeleeuwse en recente bewoning, de beperkte middeleeuwse ophogingslaag en de erosieve werking van de verdwenen Harelbeek die midden over het studiegebied liep.

De Romeinse tijd is de eerste periode die echt goed gekend is in de bredere regio. Op zo'n twee kilometer ten zuiden van het studiegebied bevindt zich de zogenaamde *vicus* van Harelbeke. Op de zandige rug waarop het huidige centrum van Harelbeke (en het studiegebied) ligt zijn tevens Romeinse muntschatten en spoliën gekend een indicatie dat ook hier Romeinse activiteiten plaatsvonden. Er is een kleine kans dat Romeinse steenbouw, paal- en afvalkuilen en andere structuren zijn bewaard.

Hoewel de eerste vermelding van Harelbeke zou terug gaan tot de vroege middeleeuwen, stammen de oudste sporen in het centrum uit de 10^e 11^e eeuw. Het gebied rond de Sint-Salvatorkerk ontwikkelde zich sterk vanaf deze periode. De oudste archeologische sporen aangetroffen op het marktplein door ABO NV, dateren echter slechts uit de 14^e eeuw. Het studiegebied werd doorsneden door de Harelbeek die pas werd gedempt in de 17^e eeuw. Daarnaast werd een deel van het terrein vermoedelijk bewoond en deed een ander deel dienst als open ruimte. Er zijn bijgevolg intensieve bewoningssporen te verwachten uit de periode tussen de 11^e eeuw en recente tijden met een nadruk op de periodes na de demping van de Harelbeek (18^e eeuw).

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het potentieel tot kennisvermeerdering bestaat hier voornamelijk uit het aantreffen van archeologische sporen in complex stratigrafisch verband die getuigen van middeleeuwse tot recente stadsbewoning. Verder kan ook de vondst van oudere bewoning niet worden uitgesloten, hoewel de bewaringskansen klein is. In het noordwestelijke deel van het terrein is tevens een kleine kans om op grote diepte paleolithische en mesolithische sites aan te treffen.

Een onderzoek met ingreep in de bodem, uitgevoerd door ABO NV wijst bovendien uit dat de vastgestelde sporen uit late middeleeuwen in het oostelijk deel van het studiegebied goed zijn bewaard. Naar het westen toe in de richting van de beekvallei worden deze oudere lagen bovendien bedekt door dikkere ophogingspakketten. Hier wordt een nog betere bewaring van laatmiddeleeuwse bewoningssporen verwacht.

Ook ter hoogte van de Genttestraat zijn mogelijks nog middeleeuwse sporen bewaard. Onder de oudst aangetroffen bebouwing (15^e 16^e eeuw) werd namelijk een antropogene laag aangetroffen die oudere sporen mogelijk heeft beschermd.

In het noordwestelijk en centrale deel van de markt is het bodemarchief echter sterk verstoord door de aanleg van kelders en andere bouwwerken. De verstoring is dermate dat hier geen archeologische resten meer worden verwacht van na de demping van de Harelbeek.

Uit voorgaande vaststelling blijkt dat het studiegebied een vrij grote archeologische potentie heeft. Bovendien blijkt uit een impactstudie van de geplande werkzaamheden dat het volledige archeologische archief bij graafwerken zal worden vernield. De unieke locatie van de site, in het centrum van een stad met wortels in de middeleeuwen, maakt een verder onderzoek in de vorm van een opgraving onontbeerlijk.

5.3 SAMENVATTING VOOR EEN NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

Naar aanleiding van de herinrichting van het marktcentrum van Harelbeke werd door ABO NV in opdracht van de bouwheer een archeologienota opgemaakt. Het studiegebied bevindt zich op het marktplein van Harelbeke ten westen van de centrumkerk.

Landschappelijk gezien ligt het studiegebied op een relatief gunstige locatie. De bodem is matig voor akkerbouw en veeteelt en droog genoeg voor bewoning. Een extra troef van de locatie is de nabijheid van Leie en Harelbeek. De vondst van werktuigen uit het epipaleolithicum en mesolithicum wijst er op jager verzamelaars zich reeds vroeg in de bredere omgeving vestigden. Daarnaast zijn ook enkele vondsten gekend uit neolithicum tot ijzertijd die indiceren dat in die periode geïsoleerde, verspreide boerderijen voorkwamen in de regio.

Bij het aanbreken van de Romeinse tijd wordt de bewoning intensiever. Ter hoogte van de Collegewijk, zo'n 2 km ten zuiden van het studiegebied, is een Romeins dorp gekend. In het centrum van Harelbeke worden tevens Romeins bouw materiaal en enkele muntschatten vermeld. Er vonden dus zeker ook Romeinse activiteiten plaats rond het studiegebied. De grote vraag met betrekking tot deze en oudere sporen is in hoeverre ze zijn bewaard. Tijdens en na de middeleeuwen vond namelijk zeer intensieve bewoning en ophogingen plaats die oudere sporen sterk hebben gedegradeerd. Anderzijds zorgden deze ophogingen ervoor dat middeleeuwse sporen gespaard bleven van recente verstoringen zoals de herinrichting van het marktplein in de jaren '70.

Het hier vertelde landschappelijke en archeologisch verhaal wordt bevestigd door proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door ABO NV ter hoogte van het studiegebied (Vervoort & Coenaerts 2016). Hieruit bleek dat de 14^e-eeuwse sporen plaatselijk goed waren bewaard onder recentere bouwlagen en ophogingen. De onderzoekers openen bovendien de mogelijkheid dat onder de 14^e-eeuwse lagen nog oudere sporen aanwezig zijn.

Het studiegebied heeft met andere woorden een groot archeologisch potentieel en verder onderzoek is daarom noodzakelijk. Al gevolg wordt een verdere vlakopgraving aangeraden. De precieze omvang van deze opgraving werd reeds bepaald op basis van het proefsleuvenonderzoek.

5.4 SAMENVATTING VOOR EEN GESPECIALISEERD PUBLIEK

Uit bureauonderzoek kwam naar voor dat het studiegebied een archeologisch potentieel heeft voor bewoningssporen van de middeleeuwen tot recente periodes. Waarbij intensieve bewoning zeker vanaf de middeleeuwen plaatsvond en zorgde voor een complexe stratigrafische opbouw. Ook zijn indicaties gekend van rurale activiteiten uit de metaaltijden en Romeinse tijd. De aanwezigheid van oudere sporen kunnen niet worden uitgesloten.

Tijdens het paleolithicum vormden de Leie oevers mogelijks gradiëntzones die zeer aantrekkelijk waren voor jager-verzamelaars. Het is mogelijk dat sites uit deze periodes zijn bewaard onder de Leieafzettingen. Echter, door gebrek aan dergelijke vondsten in de buurt en de lage sporen en vondstdensiteit van deze sites wordt hun kans op aantreffen klein geacht.

Pas vanaf de metaaltijden zijn menselijke activiteiten gekend in de buurt van het studiegebied. Vermoedelijk namen de sites de vorm aan van geïsoleerd boerderijen met sporen van randactiviteiten zoals afvalkuilen.

Uit de hieropvolgende Romeinse periode is een site gekend op zo'n 2 km van het studiegebied: de zogenaamde *vicus* van Harelbeke. Voor het studiegebied zelf kunnen enkel Romeinse spoliën en muntschatten vermeld worden. Hoewel geen concreet bewijs van de aanwezigheid van een nederzetting, wijst dit toch duidelijk op Romeinse activiteiten in de onmiddellijke omgeving.

Vanaf de middeleeuwen wordt het gebied intensiever bewoond. De Sint-Salvatorstitel wijst op een oprichting in de vroege middeleeuwen en ook de verhalen over de woudgraven en een grafelijke villa te Harelbeke impliceren vroege economische activiteiten. Het is echter pas vanaf de 11^e eeuw, wanneer Harelbeke zijn stadstitelatuur krijgt, dat er echt bewijs is van bewoning in het huidige centrum. Mogelijk werd ook het studiegebied reeds in deze periode bewoond. De oudste sporen dateren echter pas uit de 14^e eeuw.

Uit cartografisch onderzoek blijkt dat het gebied nog tot het eind van de 20^e eeuw deels werd bebouwd en deels als markt werd gebruikt. Vanaf 1973 wordt de markt uitgebreid en komen langs de randen van het studiegebied appartementengebouwen te liggen.

De recente bouwwerken en herinrichting van de markt alsook de historische bewoning heeft het terrein over grote oppervlak verstoord. Gelukkig blijken lokaal nog pre-moderne sporen bewaard onder de middeleeuwse ophogingen. Dit zorgt ervoor dat het terrein een groot archeologische potentieel heeft dat wordt bedreigd door de geplande werken. Verder onderzoek is bijgevolg noodzakelijk..

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		1 december 2016
Patrick Hambach	Director		1 december 2016
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		1 december 2016
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		1 december 2016

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

COUTANT Y. & GOEMINNE L. 2000: Structuur van een 15de eeuwse Koren-en oliewatermolen in Harelbeke, De Leiegouw 42, afl. 2, 175-206.

COX L. et al. 2012: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Harelbeke, Tweebruggenstraat ("Westwijk"), BAAC Vlaanderen Rapport 16.

DE CEUNINCK A. 2006: De geschiedenis van het Vredegerecht van Harelbeke, Tijdingen van de Roede van Harelbeke, 9, nr. 1.

DESPRIET Ph. 1981: Harelbeke: bronzen hielbijl, Archeologie 1981/2, 79-80.

DESPRIET Ph. 1975: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1974, De Leiegouw XVII.4, 341-360.

DEVLIEGHER L. 1959: Oudheidkundig onderzoek van de Sint-Salvatorkerk te Harelbeke, De Leiegouw, 1, 19-62.

FERFERS F. 1983: Terreinverkennde opgraving op grond van het kapittel van de Sint-Salvatorskerk te Harelbeke, Archaeologia Mediaevalis, 6, 25-26/02/1983, 64-66.

FERRANT J.: La sépulture de Lideric, d'Ingelram et d'Audacer en l'église de Harelbeke, Handelingen Geschiedkundige en Oudheidkundige Kring van Kortrijk. Deel I.

OOGHE R., DEBRABANDERE F. & DESPRIET PH. 1979: Harelbeke, Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen, 1, Kortrijk.

PLETS G., DE CLERCQ W. & CLERBAUT T. 2013: Stap voor stap. Een archeologische wandeling door het verleden van Harelbeke, Uitgegeven door De Roede van Harelbeke.

REYNS N. & DIERCKX L. 2012: Archeologisch vooronderzoek Kuurne - Pouckeweg (De Vlasschuur), Rapporten All-Archeo 095.

SMEETS M. 2010: Het archeologische vooronderzoek aan de Deerlijksesteenweg te Harelbeke, Archeo-rapport 50, Studiebureau Archeologie bvba.

STURTEWAGEN K., MESSIAEN L., DE LOGI A. & BRUYNICKX T. 2009: Sporen uit de ijzertijd, de Romeinse periode en de volle middeleeuwen: de archeologische opgraving op de Evolis-site te Kortrijk en Harelbeke, Leiegouw, 51, 175-185.

VERMEERSCH P. 1976: Un site Tjongérien à Harelbeke, Gavermeersen, West-Vlaamse Archaeologica, 4, 33-71.

VERVOORT R. 2015: Leven langs de Leie, Archeologische vooronderzoek op het Marktplaats te Harelbeke (Harelbeke, West-Vlaanderen), conceptrapport. Gent: ABO NV.

7.2 ONLINE BRONNEN

Baac Vlaanderen Rapport 103, 2014. Bassevelde: Baac Vlaanderen. (pers comm. 2016)

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 26 september 2016).

Cartesius 2016: Topografische kaart 1933/1883 [online], <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BBDE85A1A-9065-4DD4-94DB-6B7E8ECCCE9D%7D> (geraadpleegd op 26 september 2016)

Crombé Ph. 2006: Van Toendrajager tot jager-visser-boer. *Belgische tijdschrift voor geografie*, 2006, 3, p. 295-306.

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroenderfgoed.be (geraadpleegd 13/10/2016)

Geopunt Vlaanderen 2016: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2015; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geopunt Vlaanderen 2016: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geopunt Vlaanderen 2016: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2016).

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd 22/12/2016).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 26 september 2016).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.

7.3 PLANNEN- EN KAARTENLIJST

Projectcode	2016L275
onderwerp	Plannenlijst
plannummer	Figuur 1
type plan	orthofoto
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 2
type plan	GRB
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 3
type plan	Kadasterplan
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	CadGIS
plannummer	Figuur 4
type plan	Overzichtsfoto's
onderwerp	huidige situatie

aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	Bouwheer
bron	Bouwheer
plannummer	Figuur 5
type plan	Overzichtsfoto
onderwerp	Bestaande toestand (Marktpluin)
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	ABO NV
plannummer	Figuur 6
type plan	Overzichtsfoto
onderwerp	Bestaande toestand (Vrijdomkaai)
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Google Streetview
plannummer	Figuur 7
type plan	GRB
onderwerp	Overzicht toekomstige toestand
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Bouwheer, Geopunt
plannummer	Figuur 8
type plan	Grondplan
onderwerp	Toekomstige toestand
aanmaakschaal	1:500
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Bouwheer
plannummer	Figuur 9
type plan	topografische kaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:10000
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	NGI
plannummer	Figuur 10
type plan	DTM
onderwerp	aanduiding studiegebied en hoogteprofiel
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 11

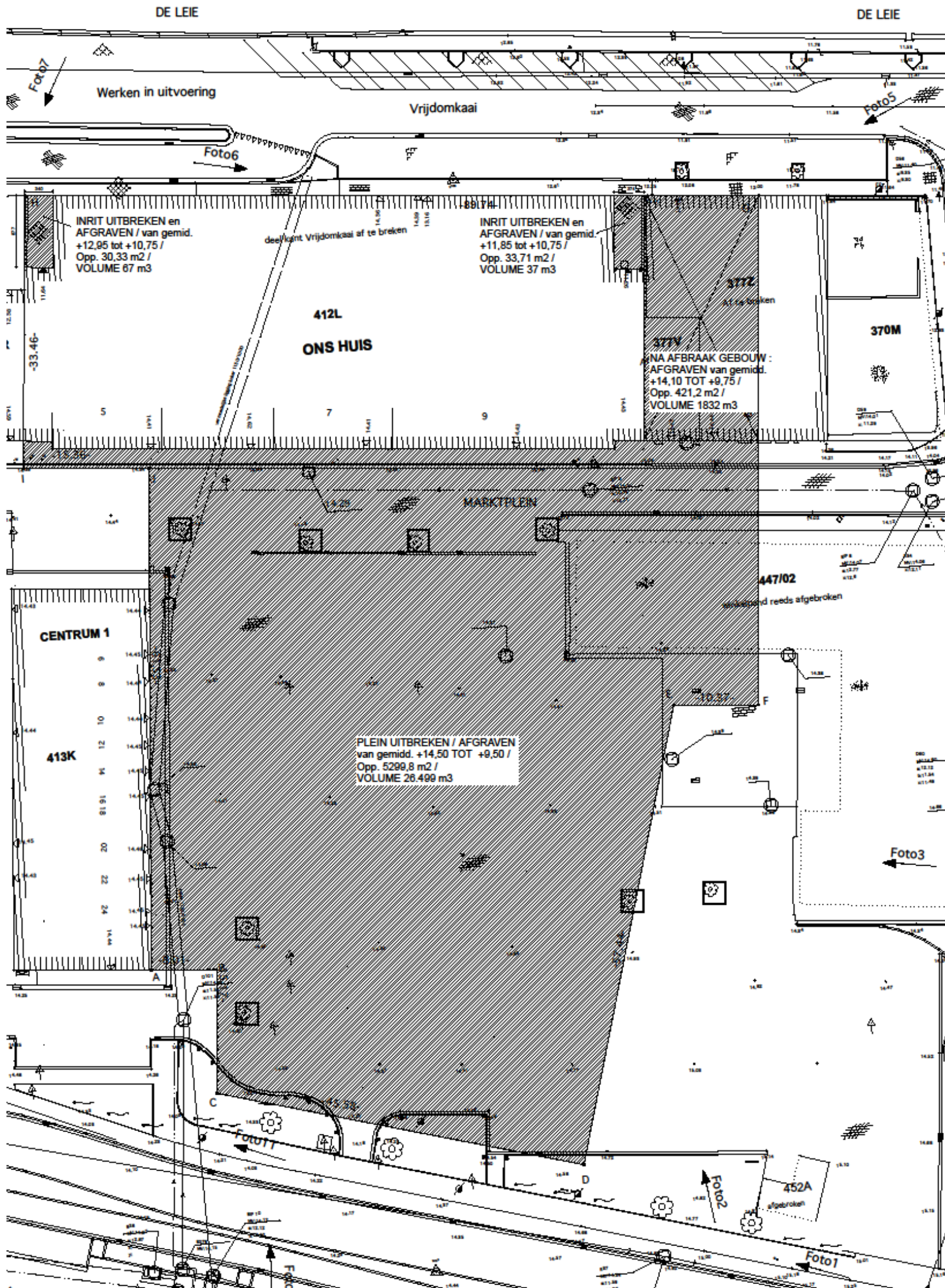
type plan	Hillshade
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 12
type plan	Bodemkaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 14
type plan	Quartaargeologische kaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:200000
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 15
type plan	Tertiairgeologische kaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:50000
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 16
type plan	Bodemosiekaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 17
type plan	Bodemgebruikskaart
onderwerp	aanduiding studiegebied
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 19
type plan	OSM
onderwerp	Bouwkundig erfgoedwaarden
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Inventaris Onroerend Erfgoed

plannummer	Figuur 21
type plan	OSM
onderwerp	Centraal Archeologische Inventaris
aanmaakschaal	1:1
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Inventaris Onroerend Erfgoed
plannummer	Figuur 22
type plan	Overzichtsfoto
onderwerp	Locatie kelderconstructie
aanmaakschaal	onbekend
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Stadsarchief Stad Harelbeke
plannummer	Figuur 23
type plan	Orthofoto
onderwerp	Locatie proefputten
aanmaakschaal	onbekend
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	ABO NV, Geopunt
plannummer	Figuur 24
type plan	Historische kaart
onderwerp	Jacob van Deventer
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Koninklijke bibliotheek België
plannummer	Figuur 25
type plan	Historische kaart
onderwerp	Renteboek Heerlijkheid Overacker
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Koninklijke bibliotheek België
plannummer	Figuur 26
type plan	Historische kaart
onderwerp	Renteboek Heerlijkheid Overacker
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Koninklijke bibliotheek België
plannummer	Figuur 27
type plan	Historische schets
onderwerp	Schets van A Bersaques
aanmaakschaal	nvt
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV

bron	Koninklijke bibliotheek België
plannummer	Figuur 28
type plan	Historische kaart
onderwerp	Fricxkaartr
aanmaakschaal	tussen 1:110000 en de 1:120000
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 29
type plan	Historische kaart
onderwerp	Ferrariskaart
aanmaakschaal	1:11520
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 30
type plan	Historische kaart
onderwerp	Atlas der buurtwegen
aanmaakschaal	1:2500
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 31
type plan	Historische kaart
onderwerp	Vandermaelenkaart
aanmaakschaal	1:10000
aanmaakdatum	Oktober 2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 32
type plan	Historische kaart
onderwerp	Poppkaart
aanmaakschaal	1:1250
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Geopunt
plannummer	Figuur 33
type plan	Historische kaart
onderwerp	topografische kaart (1933)
aanmaakschaal	1:20000
aanmaakdatum	20/12/2016
aangemaakt door:	ABO NV
bron	Cartesius

8 BIJLAGEN: GRONDVERZET, BESTAANDE TOESTAND, TOEKOMSTIGE TOESTAND EN INRICHTINGSPLAN

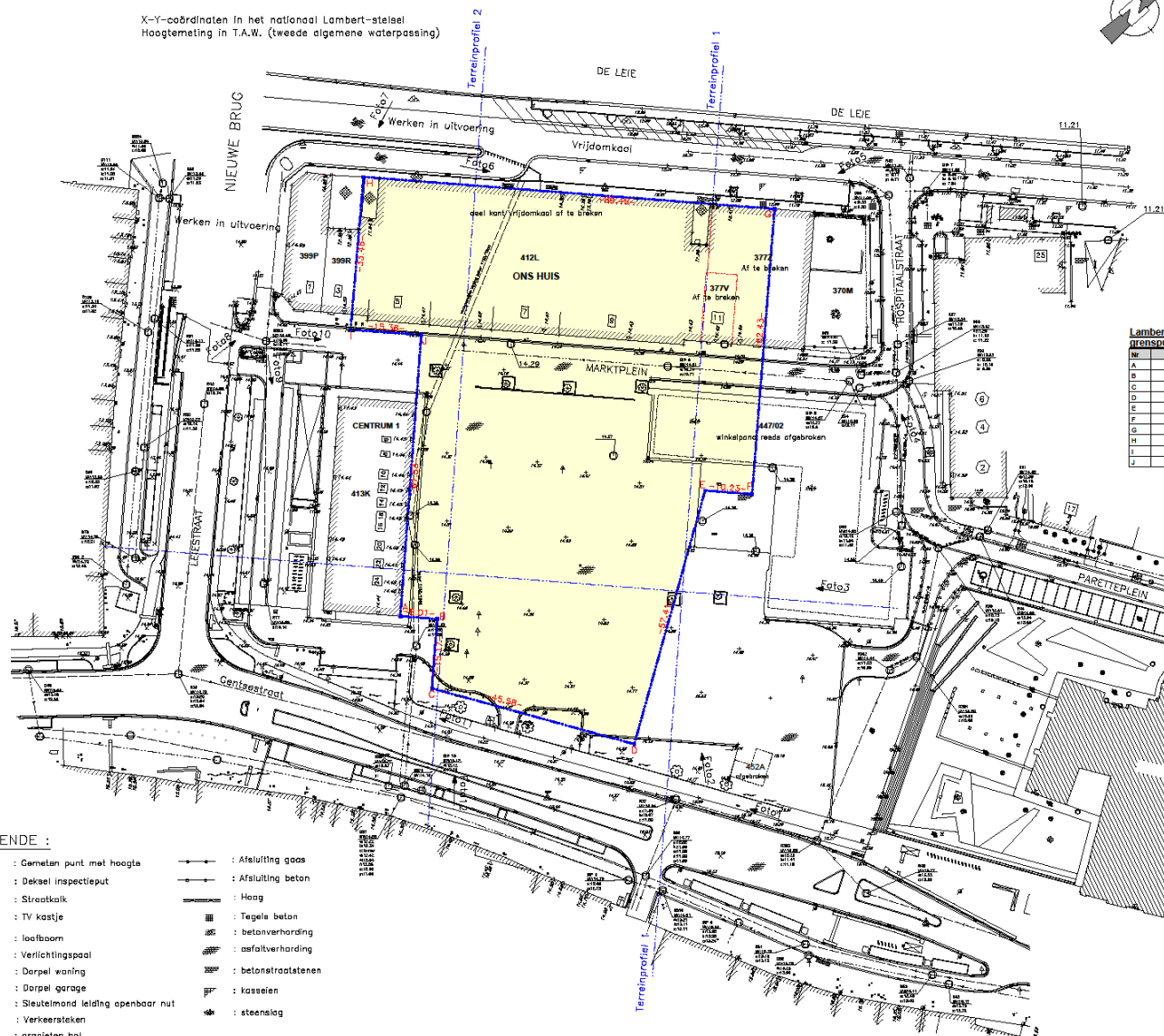
PPS HARELBEKE - GRONDVERZET IN BOUWZONE - 5/12/2016

Schaal: 1/500

 Oppervlakte = 8017 m^2

X-Y-coördinaten in het nationaal Lambert-stelsel
Hoogtemeting in T.A.W. (tweede algemene waterpassing)

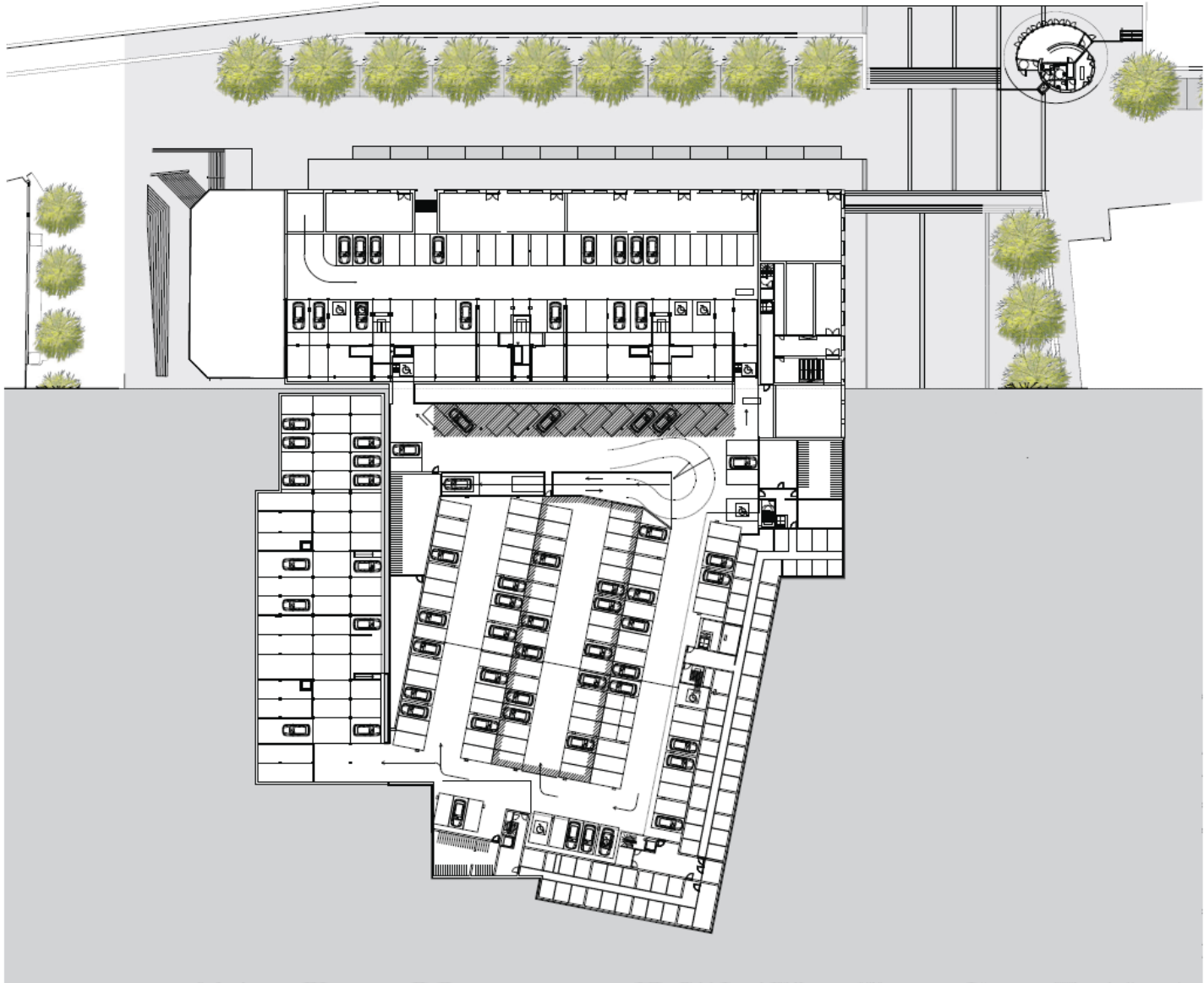
Nr	X	Y
A	75520.56	172390.4
B	75526.32	172396.0
C	75536.65	172385.1
D	75575.18	172409.7
E	75544.10	172458.0
F	75551.48	172465.5
G	75508.28	172510.2
H	75443.71	172448.2
I	75466.73	172423.9
J	75477.77	172434.6

LEGENDE :

+	: Garmeten punt met hoogte		: Afsluiting gas
□	: Deksel inspectieput		: Afsluiting beton
—	: Stroomkolk		: Haag
□	: TV kastje		: Tegels beton
	: loofboom		: betoonverharding
	: Verlichtingspaal		: asfaltverharding
~	: Dorspel woning		: betonsraatstenen
~	: Dorspel garage		: kasseien
~	: Sleutelmond leiding openbaar nut		: steenslag
+	: Verkeersteken		
+	: granieten bol		
+	: poortlie		

[illegible]

plan niveau -I

18 december 2015

PPS Marktcentrum Harelbeke

6

plan niveau 0

18 december 2015

PPS Marktcentrum Harelbeke

7

